

**A RÉSZMUNKAI DŐS KISGAZDASÁGOK
NÖVÉNYTERMELÉSI ÁGAZATAINAK
KÖLTSÉG-, HOZAM- ÉS
JÖVEDELEMVISZONYAI 2002-BEN**

**Budapest
2003**

Kiadja:

az Agrárgazdasági Kutató és Informatikai Intézet

Főigazgató:

Udovecz Gábor

Szerkesztőbizottság:

Alvincz József, Dorgai László, Harza Lajos, Kamarásné Hegedűs Nóra (titkár),
Kapronczai István, Kartali János, Kovács Gábor, Popp József, Potori Norbert,
Udovecz Gábor

Készült:

az Informatikai Igazgatóság
Költség- és Árelemzési Osztályán

Szerző:

Béládi Katalin

Közreműködött:

Balogh Jánosné
Kárpáti Andrea

Opponensek:

Hodina Péter
Kapronczai István

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés	5
1. Adatbázis és módszer	7
1.1. Adatbázis	7
1.2. Módszer	9
2. A növénytermelési ágazatok költség-, hozam- és jövedelemviszonyai	11
2.1. Burgonya	13
2.2. Szabadföldi paradicsom	16
2.3. Hajtatott paradicsom	18
2.4. Szabadföldi zöldpaprika	20
2.5. Hajtatott zöldpaprika	22
2.6. Fűszerpaprika	24
2.7. Vöröshagyma	26
2.8. Uborka	29
2.9. Alma	31
2.10. Őszibarack	33
2.11. Málna	35
2.12. Borszőlő	37
2.13. Dohány	40
3. A növénytermesztési ágazatok jövedelme- és jövedelmezősége különböző mutatók alapján	43
Táblázatok jegyzéke	49
Ábrák jegyzéke	51
Mellékletek	53
Mellékletek jegyzéke	54

Bevezetés

Az elmúlt évek során az ágazati költség-jövedelem vizsgálatokhoz szükséges adatgyűjtés, feldolgozás és publikálás folyamatos változásokon ment, illetve meggyeresztül. A korábbi társas gazdaságoktól és az úgynevezett részmunkaidős integrált árutermelő kisgazdaságokból (melyek gyakorlatilag lefedték a magyar mezőgazdaság teljes üzemszerkezetét) történő adatgyűjtést fokozatosan felváltotta a mezőgazdasági tesztüzemi rendszerhez tartozó gazdaságoktól való egységes adatfelvételezés.

Az Európai Unióhoz való csatlakozásunkra való felkészüléssel összefüggésben Intézetünkben kiépítésre került a magyar tesztüzemi hálózat. Ez egy olyan – ma már teljes területi lefedettséggel bíró – reprezentatív üzemgazdasági információs rendszer, amely a mezőgazdasági vállalkozások különböző csoportjainak pénzügyi, vagyoni, jövedelmi helyzetéről, valamint azok ágazatainak ráfordítás-hozam és költség-jövedelem viszonyairól szolgáltat adatokat, mind a hazai, mind az uniós közös agrárpolitika számára.

A tesztüzemi rendszer üzemkiválasztásának egyik fontos kritériuma a méret volt. Ennek értelmében azok a gazdaságok lehetnek a hálózat tagjai, amelyek mérete meghaladja az úgynevezett 2 európai méretegységet (EUME)*. Ez a méret a szántóföldi kultúráknál pl. búza, kukorica esetében 10-14 hektár területet, állatoknál pl. 4-5 tehenet jelent. Ezek a méretű gazdaságok adják a mezőgazdasági termelés közel 80 százalékát és számuk a KSH összeírása szerint 96 ezer körül mozog. Ebből adódóan az ágazati ökonómiai vizsgálatokhoz a termékek többségében megfelelő alapot adnak. Ez alól azonban néhány ágazatot ki kell emelni. Ilyenek főleg a zöldség-gyümölcsök és részben a burgonya és a dohány. Ezek termelése ma még összességében jelentős területen olyan gazdaságokban folyik, amelyek mérete nem éri el a tesztüzemhez tartozó minimumot. Ebből következően ezeknél az ágazatoknál az adatgyűjtést a részmunkaidős kisméretű gazdaságoknál is folytattuk.

Jelen kiadványunk tehát, egyrészt folytatása a korábbi évek nem főmunkaidős gazdaságok tevékenységeit bemutató anyagainak, másrészt viszont szerkezetében eltér attól. A közölt ágazatok 2002. évi költség-jövedelemhelyzetét nem a fontosabb ökonómiai mutatók sorrendjében, hanem ágazatonként összefoglalva mutatjuk be. Természetesen az adott évi adatokat az előző évekével összehasonlítva röviden áttekintjük azokat a változásokat is, amelyek egy-egy adott ágazat esetében az elmúlt időszakban bekövetkeztek.

Végezetül, ezúton is köszönetet mondunk mindazoknak, akik az adatgyűjtésben való önkéntes részvételükkel segítettek, illetve lehetővé tették e tanulmány elkészítését.

* 1 EUME= 1200 Euró üzem Standard Fedezeti Hozzájárulással.

1. Adatbázis és módszer

Kiadványunk elején célszerűnek tartjuk röviden bemutatni az elemzés alapját képező adatbázisunkat, valamint összefoglalni az ágazati költség- és jövedelemszámítás néhány módszertani sajátosságát és a kiadványban szereplő fontosabb mutatók tartalmát, kiszámítási módját.

Intézetünkben a különböző mezőgazdasági ágazatok ökonómiai megfigyelésének és elemzésének több évtizedes hagyománya van. A létrehozott információs rendszerek – az adott időszak lehetőségein belül – folyamatosan igyekeztek megfelelni az elvárásoknak, választ adni a szakmai, döntéshozói igényekre, kérdésekre. E gondolatok szellemében került kialakításra az az adatbázis is, amely a részmunkaidős egyéni termelést jellemző, elsősorban a nagy kézi munka ráfordítást igénylő ágazatok vizsgálatára irányult. Önálló alrendszer kiépítését a rész és főfoglalkozású gazdaságok termelése közötti különbségek indokolták.

A jelenlegi alrendszer 1988-ban került kialakításra, amelyet 1991-ben a megváltozott információs igények és követelmények figyelembevételével egy PHARE-program keretében továbbfejlesztettünk.

1.1. Adatbázis

A részmunkaidős árutermelő kisgazdaságok főbb növényi termékeinek költség- és jövedelemhelyzetét vizsgáló adatgyűjtési rendszer főbb ismérveit a következőkben foglalhatjuk össze:

- A megfigyelésbe kizárólag az árutermelésre vállalkozó részmunkaidős termelőket vontuk be. Ez azt jelenti, hogy a 2000. évi ÁMÖ során regisztrált 958,3 ezer egyéni gazdaság közül elsősorban azokat az 1-2 hektár alatti földterületen gazdálkodókat (ezek az összes egyéni gazdaság mintegy 70 százalékát adják) tettük az elemzés tárgyává, amelyek már a tevékenységük megkezdésénél eldöntötték, hogy az előállított termékeiket piacra viszik. Nem részei rendszerünknek tehát azok a döntően önellátásra berendezkedett, esetenként hobbi-szinten tevékenykedő csoportok, akik időnkénti termékfeleslegeikkel jelennek meg a piacon.
- Az információgyűjtés a hazai naptári éves elszámolási gyakorlatnak megfelelően évi egyszeri.
- Adatgyűjtésünkkel különböző típusú termelői közösségeket (integrált keretek között termelőket) céloztunk meg. Az integráció fogalmát tágan értelmeztük, beleértve az egyszerű szerződéses termeltetői kapcsolatoktól a tömbösített termelésen át a kertbarát és gazdakörökig, illetve a termelők önszerveződésével alakult csoportokig a legkülönbözőbb formákat. Mivel az adatgyűjtésbe vont termelők döntően egy-egy termék árutermelésére szakosodtak, ezért végeredményben megfigyelésünk az integrált ágazatok költség- és jövedelemhelyzetére terjed ki.

- Évente, országosan mintegy 120-150, megyénként átlagosan 5-15 termelői közösség tevékenységének megfigyelésére van lehetőségünk.
- Az adatszolgáltatás önkéntes, a munkát megbízottaink igen szerény díjazás ellenében végzik.
- Megyénként megbízunk egy-egy felelőst, aki szervezi, irányítja és ellenőrzi az adatgyűjtő munkát. Feladatuk ezen kívül minden esztendőben egy néhányoldalas elemző anyag összeállítása, amelyben a megye e termelői rétegének éves eredményeit, problémáit ismertetik. A költség-jövedelemviszonyok bemutatása során ezeket a tapasztalatokat is közreadjuk. (Ezek olyan nehezen, vagy egyáltalán nem számszerűsíthető információk, amelyek a természetstechnológiától az időjárási viszonyokon át az ágazatok és/vagy a termelők legkülönbözőbb problémáira, helyzetére világítanak rá.)
- Az adatgyűjtést az ún. körzeti megbízottak végzik, akik általában az integrációba bekapcsolódó mezőgazdasági értelmiségiek, illetve olyan személyek, akik az adott tevékenységet és a termelőket is jól ismerik. Feladatuk, hogy egész éven át figyelemmel kísérjék a kistermelői kört jól jellemző – a kistermelők létszámától függően 5-10 – kisgazdaság természetes ráfordításait, költség-, hozam-, jövedelemadatait, és a megfigyelt év befejeztével ezen és egyéb információik alapján összeállítsák az egész kistermelői körre vonatkozó adatlapokat. (A megbízottak az esetek döntő többségében az integrátornál meglévő, a könyvelésekben nyilvántartott adatokhoz is hozzáférnek, és ezáltal garantálható az összeállított adatok megbízhatósága.)
- Az előzőek értelmében az Intézetünkhöz feldolgozásra beérkező adatgyűjtő tömbök már, mint integrált egységre vonatkozó átlagok értelmezhetőek (egy-egy tömb átlagosan 30-40 termelő adatait jellemzi). Az alkalmazott adatgyűjtési és feldolgozási rendszer végeredményben évente több ezer kisgazdaság megfigyelését teszi lehetővé.

Mivel vizsgálataink célja a tesztüzemek által kevésbé reprezentált zöldség-gyümölcs ágazatok költség-jövedelemhelyzetének feltárása, ezért megfigyelésünket alapvetően e termékkörre korlátoztuk.

1. táblázat

**A termelői csoportok és a kisgazdaságok száma a megfigyelt ágazatokban,
2002-ben**

Megnevezés	A megfigyelt termelői csoportok száma	A kisgazdaságok száma	Egy termelői csoportba tartozó kisgazdaságok átlagos száma
Burgonya	11	269	24
Szabadföldi paradicsom	8	152	19
Hajtatott paradicsom	5	135	27
Szabadföldi zöldpaprika	10	225	23
Hajtatott zöldpaprika	5	203	41
Fűszerpaprika	9	285	32
Vöröshagyma	11	91	8
Uborka	6	184	31
Alma	11	224	20
Őszibarack	7	361	52
Málna	7	1269	181
Borszőlő	17	653	38
Dohány	6	65	11
Összesen	113	4116	36

Fontosnak tartjuk felhívni a figyelmet arra is, hogy mind az input, mind az output információk kizárólag a megfigyelt ágazatra és az adott integrációkra összpontosulnak. (Csak a megfigyelésbe vont mezőgazdasági termék előállításával szorosan összefüggésben lévő adatok kerültek az elemzésekbe, és a termelői kört alkotó gazdálkodókról is csak az adott termék termelésével kapcsolatosan rendelkezünk információkkal.)

1.2. Módszer

Az adatok egységes értelmezése érdekében lényegesnek tartjuk röviden ismertetni e termelői csoportok költség- és jövedelemszámításának néhány módszertani sajátosságát, valamint a tanulmányban szereplő fontosabb mutatók tartalmát és kiszámítási módját.

Termelési költség (Ft/ha): a melléktermék értékével csökkentett közvetlen költségek, valamint a főágazati- és gazdasági általános költségek együttes összege.

A termelési költségek számbavétele a következők szerint történik:

- A saját termelésből származó anyagokat (pl. szaporítóanyag) az előállítási költség alapján kalkuláltuk, és (a számviteli gyakorlatot követve) ha ez az érték meghaladta a piaci árat, akkor az elszámolás a piaci áron történt.
- A termelésben felhasznált ráfordítások közül a vásárolt anyagokat a tényleges beszerzési áron számoltuk el.
- **A termelési költségek között a felhasznált saját munkavégzésre felhasznált időráfordítás költségeit nem szerepeltettük.**
- A termelésben felhasznált vásárolt anyagokhoz hasonlóan az idegen munkaráfordításokat is azok tényleges bekerülési árán, illetve díjtételeivel számoltuk el. Az idegen munka költsége mind a kézi, mind a gépi munka felhasználás értékét tartalmazza.
- A tárgyi eszközök amortizációját a tényleges elhasználódás figyelembevételével számított leírasi kulcsok felhasználásával kalkuláltuk és kiemelten, önálló költségtételként számoltuk el.
- A megfigyelt gazdaságok termelési szerkezete igen egyszerű (hiszen jellemzően egy-két termék előállításával foglalkoznak), ebből adódóan a viszonylag csekély összegű rezsiköltségekkel gyakorlatilag a termelők nem is foglalkoznak. Ennek áthidalására, vagyis a valóságban azért felmerülő rezsiköltségek fedezeteként a közvetlen költségekből kiindulva 5 százalékos üzemi és 3 százalékos gazdasági általános költséget kalkuláltunk.

Főtermék önköltsége (Ft/t): a saját munkaráfordítás díját nem tartalmazó termelési költség és a hozam hányadosa.

Főtermék területegységre jutó árbevétele (Ft/ha): az alapáron kívül tartalmazza mindazokat az árbevétel módosító tételeket is – prémiumot, különféle felárakat –, amelyek az értékesítéshez kapcsolódnak.

Értékesítési átlagár (Ft/t): a főtermék területegységre jutó árbevételének és a területegységre jutó értékesített főtermék mennyiségének a hányadosa.

Termelési érték (Ft/ha): az értékesítési átlagár és a területegységre jutó összes hozam szorzata.

Bruttó jövedelem (Ft/ha): a termelési érték és a saját munka díját nem tartalmazó termelési költség különbözete. **A megtermelt bruttó jövedelem** kiszámítása során tehát **feltételeztük** az összes termés értékesítését, vagyis a vizsgált ágazatok jövedelemhelyzetét a **teljes termelés figyelembevételével mutatjuk be**. Véleményünk szerint ez a mutató alkalmasabb az ágazatok valós gazdasági helyzetének megítélésére, mint a tényleges árbevétel alapján számított **realizált bruttó jövedelem**, amelynek nagysága döntően attól függ, hogy **milyen az ágazatokon belül az értékesítés aránya**.

2. A növénytermelési ágazatok költség-, hozam- és jövedelemviszonyai

A kiadványban szereplő kertészeti termékek, valamint a burgonya és a dohány előállított mennyiségének meghatározó része, 83-95 százaléka a kisméretű, családi alapon szerveződő gazdaságokból kerül ki, azok közül is nagyrészt azokból, amelyek tevékenységüket jövedelemkiegészítési céllal végzik. E nagyszámú termelő a belföldi friss piaci ellátás és a feldolgozó igények kielégítése mellett az agrárexportban is jelentős szerepet tölt be, hiszen 2002-ben az EU-ba irányuló exportunk egynegyedét a zöldség-gyümölcsfélék tették ki. Sőt, az export bővíthető is lenne a minőség javításával, mert a kertészeti termékekre nincs kvóta.

Természetesen a nagy szántóföldi kultúrákhoz és az állattartó ágazatokhoz hasonlóan e termékkörben is működnek az EU különböző piacszabályozási eszközei. Ezek azonban lényegesen enyhébbnek mondhatóak azoknál. Ez azt jelenti, hogy mind a termelők, mind az ágazat irányítás részéről sok még a tennivaló a csatlakozásig. Az EU zöldség-gyümölcspiaci rendeletének alkalmazásához ezekben az ágazatokban különösen két területen kell előrelépni, illetve a lemaradást bepótolni.

Az egyik a már említett minőségi feltételekkel kapcsolatos. Az uniós szabályozásban ugyanis mintegy 40 zöldség-gyümölcsfajra kötelezően betartandó előírások vannak és még várható a termékkör bővülése. A minimum követelmények egyrészt általános, valamennyi termékre egyaránt vonatkozó elvárást tartalmaznak, mint például, hogy a termék ép, tiszta, egészséges, érett stb. legyen. Másrészt termékenként külön előírások vannak, például a kötelező méretelőírások, amelyek hossza, átmérőre, tömegre, illetve ezek kombinációjára vonatkozhat. A kötelező előírások termékenként bizonyos mennyiségi és minőségi eltérést megengednek (általában 5-10 százalék), sőt a termelőtől közvetlenül a fogyasztónak eladott árura nem vonatkoznak, de egyébként a termelőtől a fogyasztóig az értékesítési lánc minden szintjén érvényesek és kötelezően betartandóak.

Fontos hangsúlyozni, hogy a minőségi elvárások betartása nem „egyszerűen” piaci érdek, hiszen a csatlakozást követően a minőségellenőrzési rendszer működtetése jogilag kötelező. Komoly feladatot jelent tehát az intézményi, műszaki-technikai feltételek kialakítása és azok termelőkkel való részletes megismertetése. Továbbá a termelők részéről alapvető fontosságú az elvárásokhoz való alkalmazkodás.

A csatlakozást megelőző időszak másik kulcskérdése, hogy minél nagyobb számban jöjjenek létre a termelői értékesítő szervezetek. Ezek a termelők által létrehozott szerveződések alapfeltételét képezik az EU zöldség-gyümölcstámogatásának, hiszen a termelők csak a TЭСZ-eken és az ún. termelői csoportokon keresztül juthatnak hozzá az EU támogatásokhoz (2200\ 96\ EK). A rendelet minden élelmezési célra termesztett zöldség-gyümölcsre vonatkozik. E téren már hosszabb ideje megkezdődött a feltételek megteremtése. Magyarország az

EU zöldség-gyümölcs piaci szabályozásának TЭСZ-ekre vonatkozó elemeit a 25/1999. (III. 5) FVM rendeletben már szabályozta, illetve a 102/2001 (XII. 16) FVM rendelet a már elismert és az előzetesen elismert szerveződésekre meghatározta a nemzeti támogatásokat.

A törvény adta lehetőségek ellenére a kertészeti termékek előállításával foglalkozó termelők többségében még nem hozták létre ezeket a szervezeteket. Ez azért is fontos, mert ezeknek a támogatásokhoz való hozzájutáson, azaz a jövedelmezőbb termelésen túl a nagybani szervezett értékesítésben és érdekérvényesítésben is jelentős szerepe lenne.

A TЭСZ-ek megalakulását a termelők bizalmatlanságán – minden közös alapon működő tevékenységtől való idegenkedés – túl bizonyára hátráltatta az is, hogy az elmúlt évek során a megfigyelt ágazatok jelentős részének jövedelemhelyzete romlott. Ez viszont egyrészt kedvezőtlenül hatott a termelői kedv alakulására, másrészt pedig az alacsony jövedelem már nem tette, illetve teszi lehetővé a TЭСZ-ek működési alapjához, illetve feltőkésítéséhez való anyagi hozzájárulást.

A leírtakból is látható, hogy csatlakozásunk közeledtével a korábbiaknál is nagyobb jelentőséggel bír, hogy részletes ágazati költség, -jövedelem adatokkal rendelkezünk, mert ezek az információk részben segíthetik egy-egy termék hosszú távú ágazati tervének kialakítását, másrészt szükségesek termékeink nemzetközi versenyképességének megítéléséhez.

A megfigyelt ágazatok 2002. évi érdekeltségi viszonyainak áttekintése előtt szükségesnek tartjuk röviden vázolni azokat a tényezőket, amelyek az agrárgazdaság elmúlt évi helyzetére – a különböző ágazatoktól függetlenül – összességében hatással voltak.*

A 2002. év ismét komoly kihívások elé állította a termelőket. Teljesítményeik alakulását nagymértékben befolyásolták a kedvezőtlen természeti hatások, így tavasszal ismételten ár- és belvíz károk jelentkeztek. Áprilisban a fagy okozott jelentős károkat a gyümölcsökben, majd az aszály okozott rendkívül nagy terméskieséseket az év folyamán. A gazdálkodást alakító tényezők közül nemcsak a természeti, hanem a közgazdasági feltételek sem alakultak kedvezően:

- A mezőgazdaság bruttó kibocsátása – a 2001. évi áron számított előzetes adatok alapján – 4 százalékkal alacsonyabb volt az előző évinél. A növénytermesztési ágazat kibocsátása közel 11 százalékkal csökkent, az állattenyésztésé 2 százalékkal növekedett, a mezőgazdasági szolgáltatásoké a 2001. évi szinten maradt. Az élelmiszeripar termelése 2 százalékkal volt magasabb az előző évinél.
- Az ország vetésterületét 2002-ben a gabonafélék arányának csökkenése és a zöldségfélék vetésterületi arányának kismértékű növekedése jellemezte.

* KSH: Mezőgazdasági termelés 2002. Budapest, 2003.

- A 2002. évi felvásárlásban 49 százalékot képviselő növénytermesztési és kertészeti termékekből az értékesítés volumene megegyezett az elmúlt évvel, ezen belül a növényi termékek értékesítése 2,5 százalékkal mérséklődött, a zöldségféléké 30 százalékkal növekedett, míg a gyümölcsféléké megegyezett az előző évvel.
- A 2002-ben a kisebb kínálat miatt a növényi termékek árszintje 1,9 százalékkal, míg a zöldségféléké 3,5 százalékkal volt magasabb az előző évinél. A fagyok, majd az aszály következtében a gyümölcsfelvásárlásban keresleti piac alakult ki, ami átlagosan 12,4 százalékos árszintnövekedést okozott, a szőlő ára az alacsonyabb termés ellenére is csökkent 2001-hez képest.
- A mezőgazdasági ráfordítások árszínvonala 2002-ben 1,1 százalékkal volt alacsonyabb, mint az előző évben. 2002 negyedik negyedében a ráfordítások árai 10,7 százalékkal növekedtek. (Ez utóbbi már nem játszott szerepet a megfigyelt termékek 2002. évi költségalkulásában.) A 2002. év során a mezőgazdasági termeléshez felhasznált energia ára a negyedik negyedévben megfigyelt 18,7 százalékos emelkedés ellenére éves szinten 3,3 százalékkal csökkent. A műtrágya árak az év elejei jelentősebb drágulás ellenére a harmadik negyedévben bekövetkezett árcsökkenés miatt éves szinten csak 1,5 százalékkal növekedtek.
- A mezőgazdaság és az élelmiszeripar külkereskedelmi forgalmában – folyó áron számítva – a kivitel csökkent, a behozatal pedig növekedett 2001-hez képest.
- Az ágazatban a foglalkoztatottak száma tovább csökkent és bár a havi átlagkeresetek értéke (bruttó érték 16,8 százalék, nettó érték 20,2 százalék) magasabb az előző évinél, továbbra is a mezőgazdasági dolgozók átlagkeresete az egyik legalacsonyabb a nemzetgazdasági ágak között, bár az agrárágazatban dolgozók lemaradása a többi termelőágazathoz képest csökkent.

Mezőgazdaságunk egészét érintő, röviden összefoglalt változások értelemszerűen különböző mértékben jutottak érvényre az egyes ágazatokban. Ezen belül is jelentős differenciák alakultak ki a kiadványunkban vizsgált zöldségek és gyümölcsök esetében is.

2.1. Burgonya

A burgonyatermelés az elmúlt évek egyik legproblematisabb tevékenységévé vált. Az ágazatban még a kilencvenes évtized elején bomlott meg a kereslet-kínálat egyensúlya, amely az 1996 óta tartó folyamatos vetésterület csökkenés ellenére még 2002-ben sem rendeződött, bár az előző évekenél kisebbek voltak az értékesítési problémák. E folyamatban szerepet játszott az is, hogy a termelők egy része az önellátás szintjére korlátozta a termelését, míg egy másik részük extenzív körülmények között végzi a burgonya előállítását. Ez utóbbiak gondolkodásmódját alapvetően az határozza meg, hogy a mezőgazdaság más

területein is kedvezőtlennek ítélik meg jövedelemszerzési lehetőségeiket. Érdekességként említhetjük meg, hogy a vetésterület csökkenésében azok a termelők is szerepet játszottak, akik korábban sertéstartásukat a burgonyára alapozták.

A termelési költségek alakulásával kapcsolatban fontos megjegyezni, hogy évről-évre csak a termelésben felhasznált anyagok árainak emelkedéséről tudunk beszámolni. Így értelemszerűen az esetenként előforduló, területegységre jutó költségsökkenésnél egyértelműen a ráfordítások mérséklése, visszafogása állt a háttérben.

Ezzel szemben 2002-ben egy új jelenséggel találkozhattunk. Mint a korábbiakban említettük 1,1 százalékkal csökkent a termelés input árindexe. Mindez azt jelenti, hogy az általunk megfigyelt egyéni termelők burgonyatermelésének területegységre jutó költségeinek mintegy 4 százalékos csökkenése két okból adódik. Egyik a korábbi éveket jellemző ráfordításvisszafogásból, másik a termeléshez felhasznált ipari anyagok és szolgáltatások árainak csökkenéséből adódik. E két tényező együttes hatásaként differenciáltan változtak a termelés különböző költségei. Így például az anyagköltségek 10 százalékkal alakultak alacsonyabban 2002-ben az előző évhez képest.

Legjelentősebben ugyan az energiaköltség csökkent, de ez szoros összefüggésben van az idegenmunka felhasználással és elsősorban azt jelzi, hogy több idegen gépi munkát vettek igénybe a termelők. A vetőmagköltség 15 százalékos csökkenése viszont ismét az alacsonyabb minőségű szaporítóanyag felhasználásra hívja fel a figyelmet. A növényvédőszer költségek szintén csökkentek, de ez elsősorban azzal van összefüggésben, hogy a növények életére kedvezőtlenül ható aszály a kártevőknek sem kedvezett, vagyis a 2001. évinél kedvezőbb volt a növényegészségügyi helyzet.

Az anyagköltségek közül kizárólag a műtrágyáé emelkedett, mégpedig jelentősnek mondható mértékben. Értéke közel másfélszerese volt az előző évinek, ami döntően a műtrágya adagok növelésének a következménye.

Az anyagköltségek csökkenésével és az idegenmunka értékének növekedésével értelemszerűen a költségszerkezet is kismértékben változott az előző évhez képest, de az összes kiadáson belül továbbra is az anyagjellegű költségek adják a legnagyobb (63%) tételt.

2. táblázat

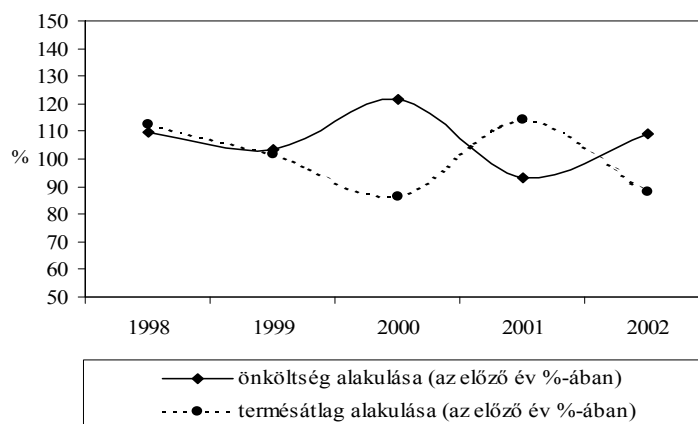
A burgonyatermelés költség-jövedelem alakulása

Megnevezés	Me	1998	1999	2000	2001	2002
Termelési költség	Ft/ha	419725	441068	461507	490635	471279
Termésátlag	t/ha	22,13	22,49	19,37	22,14	19,49
Önköltség	Ft/t	18966	19612	23826	22161	24181
Értékesítési átlagár	Ft/t	30238	27842	36180	35411	34529
Bruttó jövedelem	Ft/t	11272	8230	12354	13250	10348

A már említett kedvezőtlen időjárási feltételek a burgonyánál 12 százalékos hozamcsökkenést vontak maguk után, amiben jelentős szerepe van annak is, hogy a gyengébb biológiai potenciával rendelkező szaporítóanyaggal történő termelésnél eleve nagyobb volt a termelés kockázata.

Az alacsonyabb hozamok következtében, a területegységre jutó költség csökkenése ellenére nőttek a fajlagos költségek, amelyet grafikusán szemléltetünk.

1. ábra

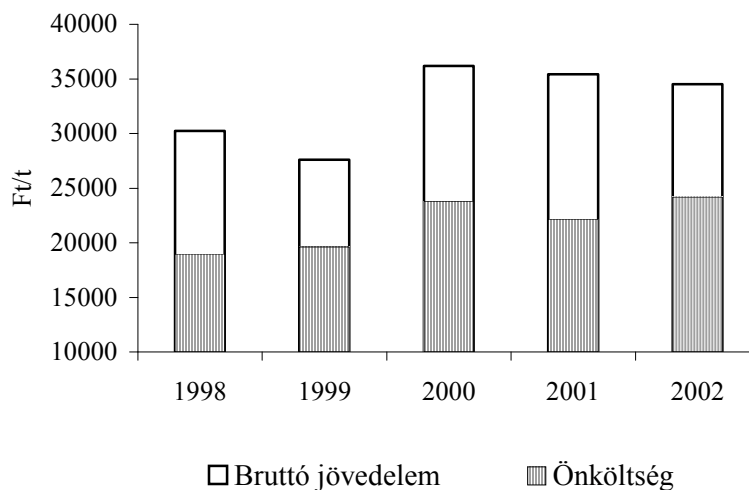
A burgonya termésátlagának és önköltségének alakulása

Ellentmondásosan alakult a burgonya felvásárlási ára is, az előző évinél kisebb kínálat ellenére az átlagár nem érte el a 2001. évi értéket, 2,5 százalékkal elmaradt attól.

Az önköltség emelkedése és az értékesítési átlagár csökkenése összességében 22 százalékos bruttó jövedelem romlással járt az ágazatban.

2. ábra

A burgonya önköltségének, értékesítési árának és bruttó jövedelmének alakulása

A csökkenő jövedelem szorosan összefügg az ágazatban évek óta tapasztalható minőségromlással. Annak ellenére, hogy a szaporítóanyag kérdés ma már megoldott, annak magas ára miatt a termelők jelentős része nem fémzárolt vetőgumót használ. A vegetatív szaporítási módból adódóan a vetőgumóval a vírusos megbetegedést átviszik egyik generációból a másikba.

A hazai burgonyatermesztés leromlásával párhuzamosan viszont a felhasználói igények jelentősen változtak, nőttek a fogyasztók elvárásai. Ezt azért szükséges hangsúlyozni, mert az EU-csatlakozásunk után a hazai termelők könnyen versenyhátrányba kerülhetnek saját, meglévő piacukon.

2.2. Szabadföldi paradicsom

A paradicsom ágazaton belül a friss piaci fogyasztásra történő termelés láthatóan az elmúlt években megtalálta a helyét. A korszerűbb, keresettebb fajták termesztésbe állításával – az európai teljesítményektől ugyan még elmaradva – egyre szélesebb fogyasztói rétegek elvárását képesek kielégíteni a termelők. Ezzel szemben a termelés meghatározó részét kitevő ipari paradicsomtermelés évek óta súlyos nehézségekkel küszködik. A hazai feldolgozóipar által előállított paradicsomsűrítmény fokozatosan elveszti versenyképességét, pedig a termelés 60 százaléka általában külföldön hasznosul. A tőkehiány miatt elmaradó fejlesztések pedig sajnálatos módon konzerválják a gondokat, miközben egykori piacainkon (például Ukrajnában) újraélednek – és versenytársainkká válnak – a konzervgyárak. A piaci nehézségek ellenére a paradicsom országos vetésterülete 23 százalékkal emelkedett, mert a termelők nem akarták elveszíteni a kialakult paradicsomlé kvótát. (Az EU piacsabályozásában az ipari paradicsom támogatása eltér a többi zöldségtől. Három évre előre országoként meghatározzák a lékvótát.)

A szabadföldi paradicsomnál az egy hektárra jutó költségek szerény mértékben, mintegy 4 százalékkal emelkedtek 2002-ben. Az energiaköltség kivételével, az anyagköltségek átlagot meghaladó mértékben növekedtek 2001-hez viszonyítva, de ez megtévesztő, hiszen 2001-ben az anyagköltségek messze a 2000. éviéknél maradtak.

A költségszerkezetben a leírtaknak megfelelően csekély elmozdulás történt az anyagköltségek javára.

3. táblázat

A szabadföldi paradicsomtermelés költség-jövedelem alakulása

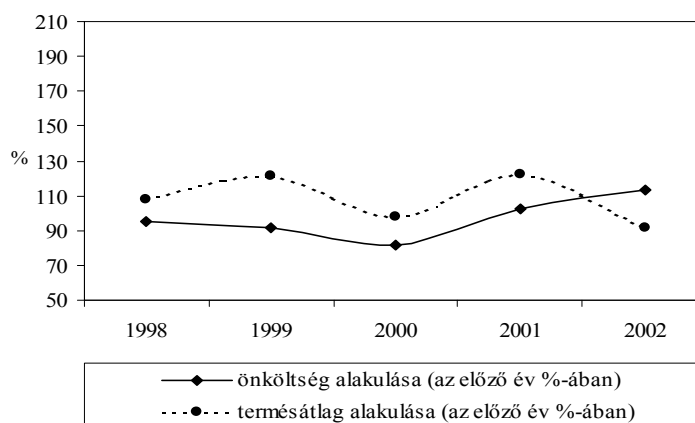
Megnevezés	Me	1998	1999	2000	2001	2002
Termelési költség	Ft/ha	451362	503037	405497	505544	526798
Termésátlag	t/ha	24,05	29,25	28,76	35,11	32,27
Önköltség	Ft/t	18768	17198	14099	14399	16325
Értékesítési átlagár	Ft/t	24020	18488	24437	19982	19456
Bruttó jövedelem	Ft/t	5252	1290	10338	5583	3131

A megfigyelt paradicsomtermelők nem tudták ugyan felülmúlni a 2001. évi hozamokat, de az előző évinél 9 százalékkal alacsonyabb termésátlag így is az utóbbi öt év második legjobb eredménye. Ebben szerepet játszott természetesen, hogy a 2002. évi szélsőségesen meleg időjárás a paradicsom kórokozóinak sem kedvezett.

A termelési költségek növekedése, illetve a mérsékelt hozamcsökkenés következtében a paradicsomtermelésnél az önköltség több mint 13 százalékkal emelkedett 2002-ben az előző évhez viszonyítva.

3. ábra

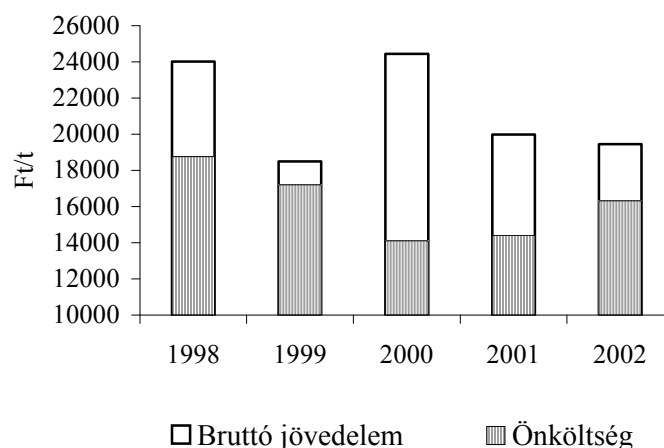
A szabadföldi paradicsom termésátlagának és önköltségének alakulása

Az ágazat már vázolt piaci pozícióját tükrözi az értékesítési átlagár 2002. évi alakulása. A termelők a termésmennyiség bővülése miatt gyakorlatilag a 2001. évi árat tudták elérni, sőt pár fillérrel el is maradtak attól. Mindez azt jelentette, hogy a paradicsom bruttó jövedelme az előző évi felére esett vissza.

4. ábra

A szabadföldi paradicsom önköltségének, értékesítési árának és bruttó jövedelmének alakulása

Az ágazat jövője szempontjából mindenképpen összefogásra van szükség egyrészt a termelők együttes érdekérvényesítése miatt, másrészt pedig a feldolgozók és a termelők között, hiszen a piaci gondok egy ma már gyakorlatnak mondható jelenséget hoznak magukkal. A konzervipar nem köt szerződést előre a termelőkkel, ami egyértelműen a kiszámíthatatlanság irányába sodorja a termelést és a termelőket.

2.3. Hajtatott paradicsom

A hajtatott paradicsom, még a kertészeti ágazaton belül is a legkisebb méretű ágazatok közé tartozik. A termelők azonban kis területen, igen nagy élő- és holtmunkaráfordítással nagy értékeket hoznak létre. Ez az ágazat az elsők között volt, ahol a termelők szembekerültek az olcsó import megjelenésével. Az éles versenyben sok gazda számolta fel tevékenységét, de végülis a termelésüket folytatók megtalálták a piacon maradás eszközeit. Új fajták, új termesztéstechnológia alkalmazásával gyakorlatilag a szabadföldi fajták megjelenéséig, illetve leterméséig a magyar paradicsom a pultokon van, sőt esetenként magasabb áron is felveszi a versenyt az importtal.

A hajtatott paradicsom egy hektárra vetített költségei 2002-ben 5,5 százalékkal maradtak el a 2001. évitől. Arányosan, a növényvédőszer és az egyéb anyagköltség kivételével valamennyi költségelem értéke mérséklődött. Ennek következtében a költségszerkezetben nem történt jelentős elmozdulás.

4. táblázat

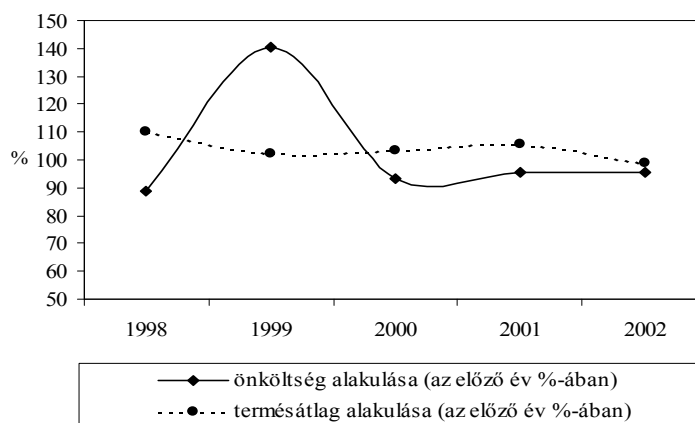
A hajtatott paradicsomtermelés költség-jövedelem alakulása

Megnevezés	Me	1998	1999	2000	2001	2002
Termelési költség	Ft/ha	3823798	5497529	5285437	5331848	5036857
Termésátlag	t/ha	83,72	85,81	88,57	93,33	92,08
Önköltség	Ft/t	45674	64066	59675	57129	54701
Értékesítési átlagár	Ft/t	78394	121972	132573	125598	137424
Bruttó jövedelem	Ft/t	32720	57906	72898	68469	82723

A hajtatott ágazatoknál a termelőknek – értelemszerűen – az adott évi természeti tényezők hatásaival, csak közvetve kell számolniuk, terméseredményeiket sem befolyásolják direktén, így azok évenkénti hullámzásai sem jellemzőek.

A hajtatott paradicsom 2002. évi termésátlagai gyakorlatilag alig változtak. Az 1,3 százalékos átlaghozam csökkenés mindössze hektáronkénti 25 kilógrammos terméskiesést jelent. Mindezek következtében a termék önköltsége csökkent 2002-ben az előző évhez viszonyítva és ennek mértéke – a gyakorlatilag változatlan hozamok miatt – megegyezik a termelési költségével.

5. ábra

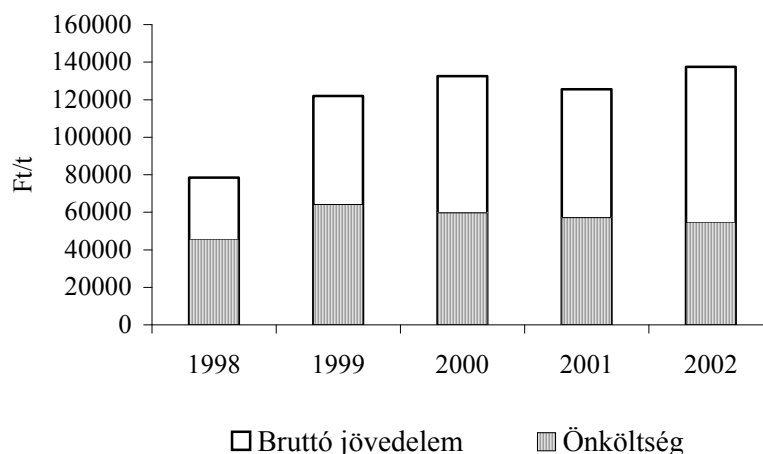
A hajtatott paradicsom termésátlagának és önköltségének alakulása

Kedvezően alakult a primőr paradicsom értékesítési átlagára is 2002-ben, hiszen közel 10 százalékkal volt magasabb az előző évinél. Ez az érték a korábbi évek áralakulásait is figyelembe véve kedvezőnek mondható.

A ráfordítások értékeit és az értékesítési átlagárát együttesen vizsgálva, valamint a korábbi évekre is visszatekintve megállapítható, hogy a 2002-ben kimagasló bruttó jövedelmet értek el a hajtatott paradicsommal foglalkozó termelők.

6. ábra

A hajtatos paradicsom önköltségének, értékesítési árának és bruttó jövedelmének alakulása

A hajtatos paradicsomot termelő gazdák láthatóan kedvező jövedelem helyzetbe kerültek az elmúlt években, ha nem is gondok nélkül, de megtanultak a mediterrán országok termékeivel „együtt élni”. A verseny azonban természetesen folytatódik és a jövő nagy kérdése, hogy az új és újabb termesztéstechnológiákkal is fel tudják-e majd venni termelőink a versenyt.

2.4. Szabadföldi zöldpaprika

Szabadföldi zöldpaprika-termesztésünkkel, pontosabban az úgynevezett fehér hegyes típusú magyar fajták termelésével és exportjával hosszú időn keresztül elsőséget élveztünk Európában. Sajnálatos módon ezeket a fajtákat ma már rajtunk kívül több országban is termesztik, melyek közül különösen Spanyolország jelent számunkra konkurenciát.

A szabadföldi paradicsomhoz hasonlóan és szinte azonos mértékben (5,6 százalék) nőtt a zöldpaprika területegységre jutó költsége. A változás itt is elsősorban az anyagköltségekben mutatkozik, az energia és az egyéb költségtétel kivételével valamennyi anyagjellegű ráfordítás értéke emelkedett. Ez szintén kisebb elmozdulást eredményezett a költségszerkezeten belül az anyagköltségek javára.

5. táblázat

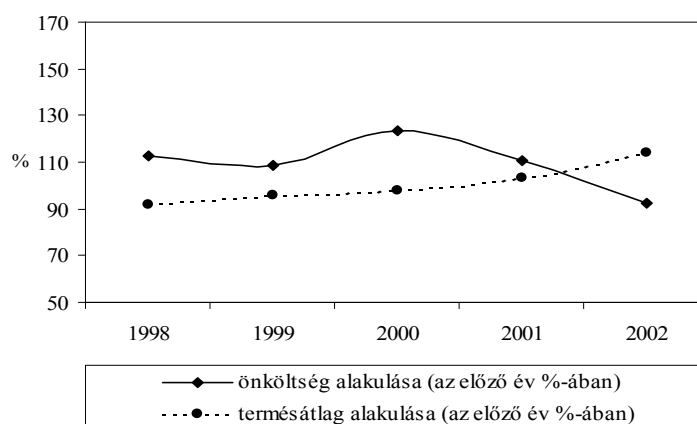
A szabadföldi zöldpaprikatermelés költség-jövedelem alakulása

Megnevezés	Me	1998	1999	2000	2001	2002
Termelési költség	Ft/ha	401350	418189	507487	579170	611871
Termésátlag	t/ha	12,35	11,84	11,62	11,98	13,66
Önköltség	Ft/t	32498	35320	43674	48345	44793
Értékesítési átlagár	Ft/t	48909	52641	60609	68623	69687
Bruttó jövedelem	Ft/t	16411	17321	16835	20278	24894

A zöldpaprikánál más kultúráktól eltérően a megfigyelt időszak során nem voltak jelentős különbségek az évenkénti hozamokban. 2002-ben is mindössze 14 százalékos javulás következett be. Kedvezőtlen azonban, hogy ezek a hozamok még hazai viszonylatban is közepesek, nem beszélve a nemzetközi összevetésről. Mindez azért érdekes, mert a vizsgált körben tevékenykedő részmunkaidős termelők, viszonylagos szervezettségükből adódóan általában az országos értékeket meghaladó fajlagos hozamokat érnek el.

Az önköltséget vizsgálva, a zöldpaprikánál az előző évhez képest kedvezőbb képet kapunk, mert évek óta először (több mint 7 százalékkal) csökkent a termék fajlagos költsége.

7. ábra

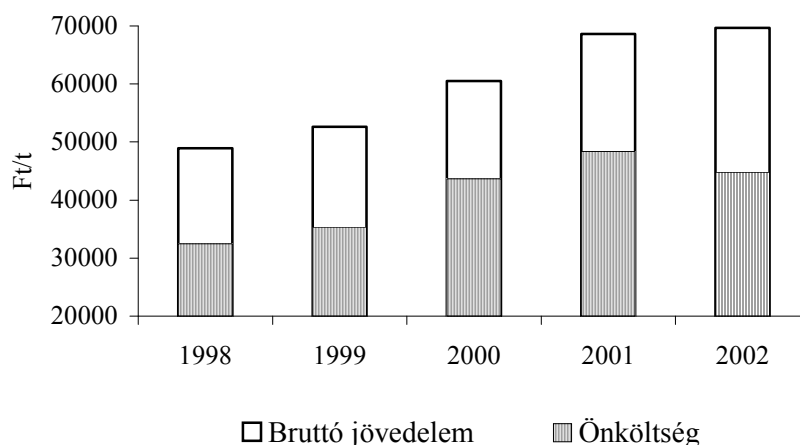
A szabadföldi zöldpaprika termésátlagának és önköltségének alakulása

A zöldpaprika értékesítési átlagárával kapcsolatban gyakorlatilag nem beszélhetünk javulásról, hiszen 2001-ről 2002-re mindössze 1 forinttal nőtt a termék felvásárlási ára.

Az ár változatlansága ellenére, a hozam és az önköltség javulás együttes hatására a szabadföldi zöldpaprika bruttó jövedelme 2002-ben közel 23 százalékkal nőtt 2001-hez képest.

8. ábra

A szabadföldi zöldpaprika önköltségének, értékesítési árának és bruttó jövedelmének alakulása

A szabadföldi zöldpaprikával kapcsolatban is ki kell emelni, hogy az egyébként kedvezőtlen klimatikus viszonyok, szárazság, nagy meleg szerencsére a gombabetegségeknek nem kedveztek, ami hosszú évek óta nem fordult elő az ágazatban.

2.5. Hajtatott zöldpaprika

A hajtatott paradicsomtermesztéshez hasonlóan a hajtatott paprikatermesztés is jelentős változáson ment keresztül az elmúlt évek során. Az új korszerű termesztéstechnológiák gyakorlatba állításával a hazai termelők fel tudták venni a versenyt a konkurenciával. Kétségtelenül igaz azonban, hogy ebben az ágazatban a folyamatosan jelenlévő import árú nem okozott akkora versenyhelyzetet, mint a paradicsomnál, hiszen ezek inkább a választékot bővítik, extrább fogyasztói igényeket elégítenek ki. Sőt a paradicsommal szemben a magyar primőr paprika az európai piacokon decembertől márciusig jól értékesíthető.

Azt is meg kell említeni, hogy pusztán biológiai okok miatt is a paprika hajtatás vonzóbb a termelőknek, hiszen a szedés, a tárolás, a szállíthatóság mind-mind problémamentesebb.

A szabadföldi zöldpaprikához hasonlóan a hajtatott paprikánál is emelkedett 2002-ben a területegységre számított költség. A közel 7 százalékos növekedést itt is az anyagköltségek idézték elő, a szaporítóanyag és a tápanyag utánpótlás költsége ugyan kismértékben csökkent, de a többi anyagköltség mind meghaladta az előző évi értékeket. Látható, hogy a termelők az ágazat stabil állapota miatt bátran investáltak a termelésbe.

6. táblázat

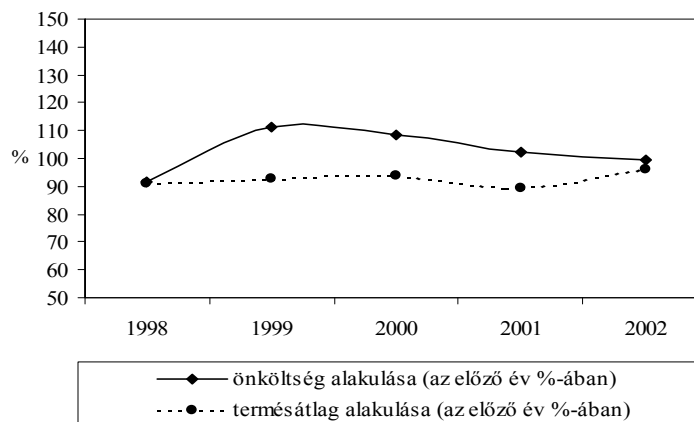
A hajtatott zöldpaprikatermelés költség-jövedelem alakulása

Megnevezés	Me	1998	1999	2000	2001	2002
Termelési költség	Ft/ha	4219070	4757741	5245336	5104319	5446081
Termésátlag	t/ha	91,22	92,60	94,02	89,52	95,90
Önköltség	Ft/t	46252	51379	55790	57019	56789
Értékesítési átlagár	Ft/t	96770	116540	129110	137517	145610
Bruttó jövedelem	Ft/t	50518	65161	73320	80498	88821

2002-ben a megfigyelt gazdánál 7 százalékkal növekedett a hajtatott zöldpaprika termésátlaga, de látható, hogy ez a javulás inkább csak azt jelenti, hogy a hozam visszaállt a 2000. évi szintre.

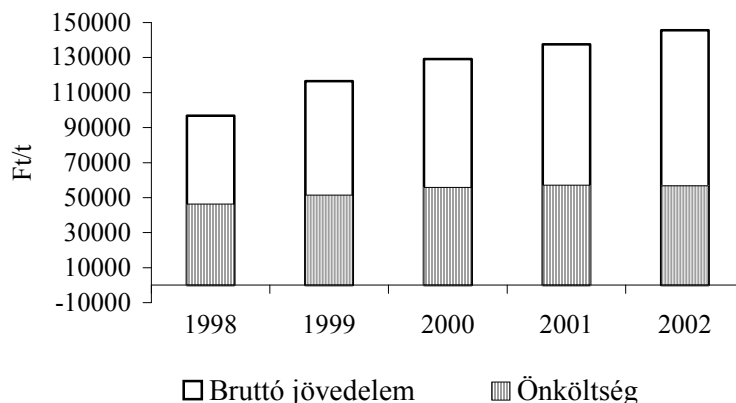
Figyelmet érdemel, hogy a magasabb termésátlagok kompenzálni tudták a területegységre jutó költségek emelkedését, így az önköltség 2002-ben ha, csak 0,4 százalékos mértékben is, de csökkent az előző évhez viszonyítva.

9. ábra

A hajtatott zöldpaprika termésátlagának és önköltségének alakulása

Közel 6 százalékkal javult a termék termelői-felvásárlási ára az elmúlt évben, így a szinte változatlan önköltség mellett is 10 százalékkal javult az ágazatban a bruttó jövedelem. Az ár- és jövedelemalakulással összefüggésben fontos azt is kiemelni, hogy a primőr paprika iránt általában folyamatos a kereslet, aminek következtében alakultak ki az említett kedvező árak. Ennél is fontosabb a termelők számára az, hogy ezek az árak kiegyenlítették, kiszámíthatóak, nincs – a többi termékhez viszonyítva – nagy árhullámozás a szezon alatt.

A hajtattott zöldpaprika önköltségének, értékesítési árának és bruttó jövedelmének alakulása

A hajtattott paprika tehát jó minőség mellett gazdaságosan termelhető és jól értékesíthető. Érdekes még megemlíteni, hogy az utóbbi időszakban a fogyasztói igények változásával a termékkörön belül, megváltozott a kereslet szerkezete. Csökkent a kifejezetten hegyes, erős típusok iránti kereslet.

2.6. Fűszerpaprika

A fűszerpaprika az egyik legjellegzetesebb hungarikumnak tekinthető növényünk. A két fő tájkerületben – Szeged és Kalocsa környéke – hosszú időre visszanyúló tradicionális a termesztés. A megfigyelt növények közül ez az egyik, ahol igen szoros vertikális kapcsolat alakult ki a termékpálya egészében. Sajnos egyben a hagyományoktól való nehéz elszakadásban kell keresnünk az ágazat évről-évre sűrűsödő gondjait. A világ nagyot változott, a kiváló minőségű francia és főleg spanyol paprikaőrlemények, de még a fűszerpaprikát nem termelő, viszont import alapanyagból őrleményt exportáló holland termékek is megelőznek minket a világpiacon. Pontosabban minőségben az európai, árban pedig – az ezidáig a növény termesztésével nem is foglalkozó – braziliai, dél-afrikai termelők szorítanak ki hagyományos piacainkról.

Az sem hagyható figyelmen kívül továbbá, hogy mindeközben a hazai piacon is számottevően szűkült a fűszerpaprika iránt a kereslet. A vertikum szereplőinek több fronton is váltania kéne, a termesztésben fajtaváltásra, új fajta „politikára” lenne szükség, főleg a magasabb hozamú, betegség rezisztens, kedvezőbb festékanyag összetételű fajták előtérbe kerülésére lenne szükség. A feldolgozóiparnak egyrészt a magasabb minőségű termékek irányába lenne szükséges eltolnia a termelést. Láthatóan a kommersz, hamar romló őrlemények iránt csökken a fogyasztói igény, másrészt pedig a termék egyéb feldolgozási lehetőségei felé kellene intenzívebben nyitni. Ilyen lehet a fűszerkeverékek, a már

nálunk is megszokott sűrítmények, szószok, vagyis a magasabban feldolgozott termékek irányába elmozdítani a termelést. Továbbá különösen indokolt lenne, a meglévőnél jobb, hatékonyabb marketing munka megvalósítása. Összességében tehát egy átfogó, komplex ágazati stratégia kidolgozására lenne szükség a vertikum egészében.

A fűszerpaprika termelés területegységre jutó költsége 2002-ben csak kis mértékben változott. A 2,5 százalékos emelkedésben egyik költségnek sem volt vezető szerepe. A szaporítóanyag, a tápanyagutánpótlás költsége, valamint az egyéb anyagköltség szerényen csökkent, míg a többi költségtétel csekély mértékben emelkedett. A változások a fűszerpaprika költségszerkezetét sem módosították meghatározó mértékben.

7. táblázat

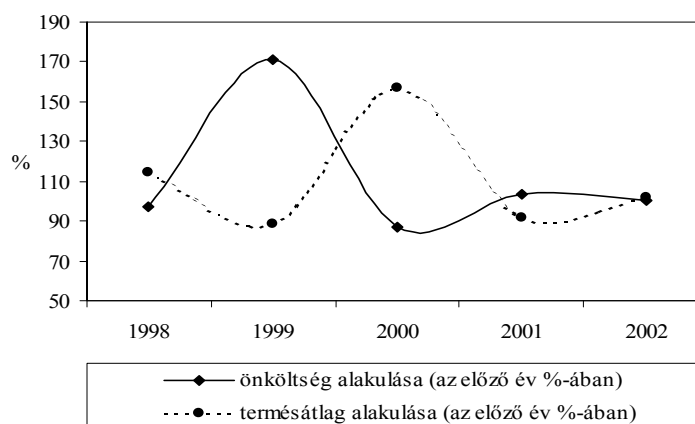
A fűszerpaprikatermelés költség-jövedelem alakulása

Megnevezés	Me	1998	1999	2000	2001	2002
Termelési költség	Ft/ha	268115	285766	389853	368833	378400
Termésátlag	t/ha	11,41	7,12	11,17	10,23	10,47
Önköltség	Ft/t	23498	40136	34902	36054	36141
Értékesítési átlagár	Ft/t	53859	61059	78229	49900	47240
Bruttó jövedelem	Ft/t	30361	20922	43327	13846	11099

A fűszerpaprika termésátlaga 2002-ben gyakorlatilag az előző évi szinten alakult (hektáronként 24 kilogrammal volt magasabb), ami a tavalyi forró, csapadékszegény nyár ismeretében mindenképpen kedvező eredmény.

11. ábra

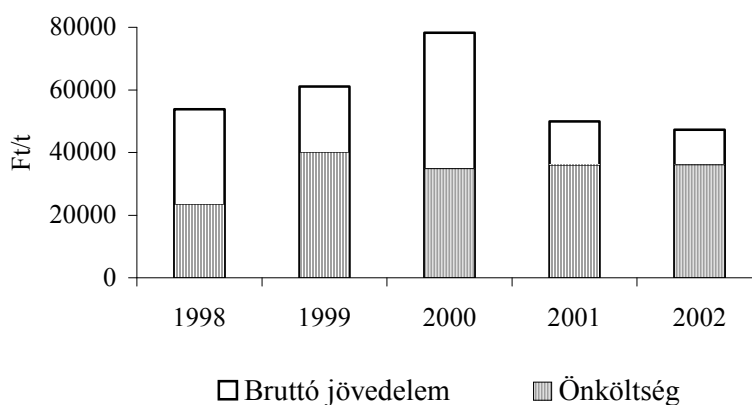
A fűszerpaprika termésátlagának és önköltségének alakulása

Az egy hektárra jutó költség és a hozam együttes alakulása az önköltségre sem gyakorolt említésre érdemes hatást, a fajlagos költségben csak pár tized százaléknyi növekedés történt. Ez önmagában kedvező, de az ágazat jövedelemromlása 2002-ben sem állt meg, hiszen az előző évhez képest tovább (közel 6 százalékkal) csökkent a csöves paprika felvásárlási ára. Ezáltal a korábbi években stabil jövedelmet biztosító termék bruttó jövedelme további 20 százalékkal romlott, 2002-ben az előző évhez viszonyítva.

12. ábra

A fűszerpaprika önköltségének, értékesítési árának és bruttó jövedelmének alakulása

A 2001-2002. évi árcsökkenésekkel kapcsolatban fontos megjegyezni, hogy azokban a világpiacon érvényre jutó trendeken kívül az is szerepet játszott, hogy a 2000. évi magas árak hatására az elmúlt két évben sok olyan (szerződés nélküli) termelő kapcsolódott be a termelésbe, aki korábban nem foglalkozott a növényvel. (A burgonyánál, vagy például az állattartásban a sertéshízalásnál ez gyakori jelenség.)

2.7. Vöröshagyma

A vöröshagyma-termelés elmúlt évekbeli helyzete sok hasonlóságot tükröz a burgonyánál leírtakkal, sőt a gondok esetenként még markánsabban is jelentkeztek. Az ágazat gyakorlatilag még napjainkig sem tudta kiheverni a kilencvenes évtized közepén fellépő – az egész világot érintő – túltermelés kedvezőtlen hatásait. Az 1995-ös hagymaválság következtében ugyanis oly sok termelő hagyott fel a hagymatermesztéssel, hogy 1998-ban már importra szorultunk. Ez újra a termőterület bővüléséhez vezetett, majd 2001-ben ismét szinte eladhatatlanná vált a termék. A mennyiségi gondok itt is minőségiakkal párosulnak, különösen az eltarthatósággal kapcsolatban merülnek fel problémák. Mindeközben változnak a fogyasztási szokások is, a főzöhagyma mellett egyre nő az igény a különböző típusú friss fogyasztású hagymák iránt. (Például a különböző salátának való típusok).

A minőség és a felhasználhatóság mellett a vevőért folyó harcban a koraiságnak is megnőtt a szerepe. Új technológiák alkalmazásával a termelők akár 2-3 hét előnnyel jelenhetnek meg a piacon.

Mindennek egyre nagyobb a jelentősége, mert szomszédaink, főleg Ausztria hatékonyabban termesztik a hagymát. Olcsó árjuk – 2002-ben átlagosan 25 forint volt, azaz 10 euró – nagymértékben veszélyezteti a hazai gazdákat.

A 2002. év hagymatermelésére a vázolt gondok rányomták a bélyeget. A termelés továbbra is hektikus maradt. A tervezett termelésvisszafozás megtörtént ugyan, de erre az aszályos időjárás miatti hozamkiesés rakódott rá és ez már veszélyeztette a hazai hagymaellátást. Nem a termékpálya szereplőinek akarától függött, hogy nem szorultunk ismét importra.

A termelés költségeinek alakulása is jelzi az ágazat bizonytalan helyzetét. A termelők – a korábbi években is gyakran alkalmazott – ráfordítás-visszafozással reagáltak az előző évi piaci nehézségekre. A megfigyelt termékek közül ennél mérsékeltek (27 százalékkal) a legdrasztikusabban a termelés érdekében eszközölt kiadásait. Ebben természetesen belejátszottak az aszály miatti alacsonyabb hozamok (arányosan kisebb betakarítási költség és a 2001. évinél jobb növényegészségügyi helyzet is). 2002-ben a vöröshagymánál mindössze a szaporítóanyag költség az, amelyik emelkedett.

8. táblázat

A vöröshagymatermelés költség-jövedelem alakulása

Megnevezés	Me	1998	1999	2000	2001	2002
Termelési költség	Ft/ha	443256	509793	567193	591376	431914
Termésátlag	t/ha	24,81	21,91	21,65	24,92	18,62
Önköltség	Ft/t	17866	23268	26198	23731	23196
Értékesítési átlagár	Ft/t	27645	28370	44722	30226	37704
Bruttó jövedelem	Ft/t	9779	5102	18524	6495	14508

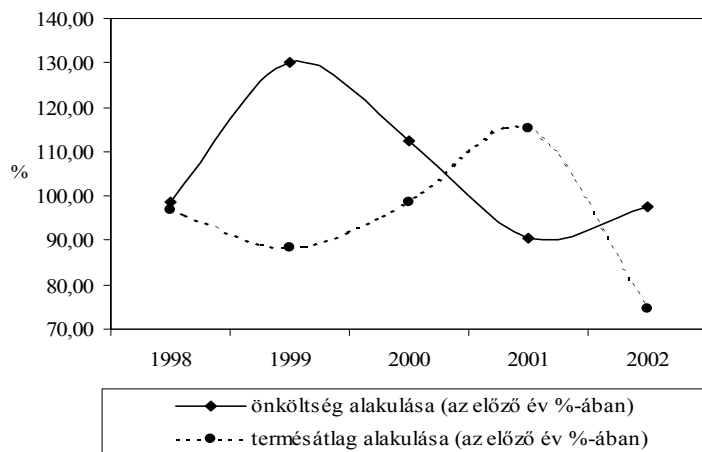
A megfigyelt zöldségfélék közül az elmúlt évi aszályos időjárás legnagyobb mértékben a vöröshagyma ágazatot érintette, egynegyedével esett vissza a termésátlag. A természeti hatások mellett nyilván az alacsonyabb ráfordítási színvonal – különösen az öntözés elhagyása – is szerepet játszott a lecsökkent hozamokban.

Miután az egy hektárra jutó költség szinte azonos mértékben esett vissza mint a fajlagos hozam a termék önköltsége gyakorlatilag alig változott (különként mindössze 54 fillérral csökkent).

A lényegesen kisebb termésmennyiség következtében viszont a termelői-felvásárlási árak közel 25 százalékkal javultak az előző évhez képest. Az elért átlagár nem tekinthető azonban kiugróan jónak, hiszen mint említettük, 2001-ben sok hagyma volt a piacon.

13. ábra

A vöröshagyma termésátlagának és önköltségének alakulása

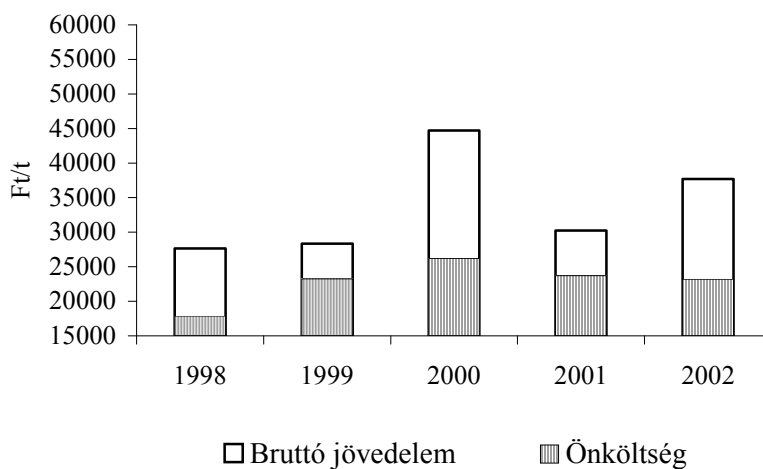

Az önköltség és az értékesítési ár alakulásának függvényében az ágazat bruttó jövedelme több mint duplájára nőtt 2001 és 2002 között.

Az elmúlt öt évi bruttó jövedelemhullámzás is az ágazat bizonytalan helyzetét mutatja. A már bevezetett minőségi támogatáson túl más intézkedések is szükségesek a kereslet-kínálat egyensúlyának eléréséhez. A TЭСZ-ek elterjedése a vöröshagyma-termelők körében is e téren nagy előrelépést teremthet.

14. ábra

A vöröshagyma önköltségének, értékesítési árának és bruttó jövedelmének alakulása

2.8. Uborka

Az uborkatermelés helyzetét alapvetően a konzervipari háttér határozza meg, hiszen a termés jelentős része feldolgozott formában hasznosul, illetve jut el a fogyasztókhöz. Az exportban a friss és a feldolgozott termék egyaránt szerepet játszik, bár 2002-ben, versenytársainknál magasabb vámtételek nehezítették az európai piacokra való megjelenésünket. Az uborkánál is sok a konkurensünk a környező országokból, sőt még a Távol-Keletről is, de az orosz piac elvesztését követően megtelt raktárak már 2001-re kiürültek és 6 centiméteres nagyságig a termék gond nélkül eladható. Ahhoz, hogy a többi zöldségágazathoz képest az uborkatermelésünket kisebb gondok jellemzik (főleg jövedelmezőségi szempontból) nagymértékben hozzájárult a kilónkénti 20 forintos minőségi támogatás is. A friss fogyasztásra termelőknél azonban tavasszal pár hétre gondot okozhat a hazainál korábban megjelenő import uborka.

A termelés költségei több mint 8 százalékkal csökkentek 2002-ben az előző évhez viszonyítva. Ez a csökkenés gyakorlatilag egységesen jelentkezik valamennyi költségelemnél. Ez pedig azt jelzi, hogy az előző évhez képest az uborkatermesztéssel foglalkozó gazdák szerény mértékben csökkentették ráfordításaikat, amihez kapcsolódott a már említett, import termékek árcsökkenése.

9. táblázat

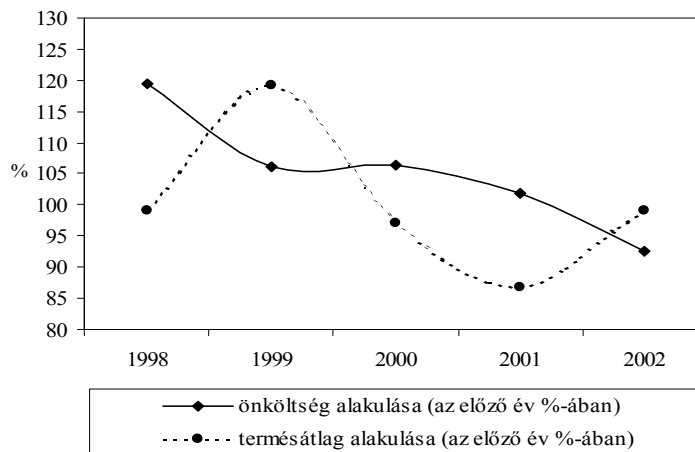
Az uborkatermelés költség-jövedelem alakulása

Megnevezés	Me	1998	1999	2000	2001	2002
Termelési költség	Ft/ha	690664	873600	902074	796686	731824
Termésátlag	t/ha	22,25	26,54	25,74	22,31	22,11
Önköltség	Ft/t	33214	32916	34046	35710	33099
Értékesítési átlagár	Ft/t	46852	43896	49124	51731	50948
Bruttó jövedelem	Ft/t	13638	10980	14078	16021	17849

A termésátlag is a 2001. évi szint alatt maradt 2002-ben, de a csökkenés szinte elhanyagolható, hiszen mértéke nem érte el az 1 százalékot. Ebből következik, hogy az önköltség változása gyakorlatilag megegyezik a területegységre jutó költségek mérséklődésével.

15. ábra

Az uborka termésátlagának és önköltségének alakulása

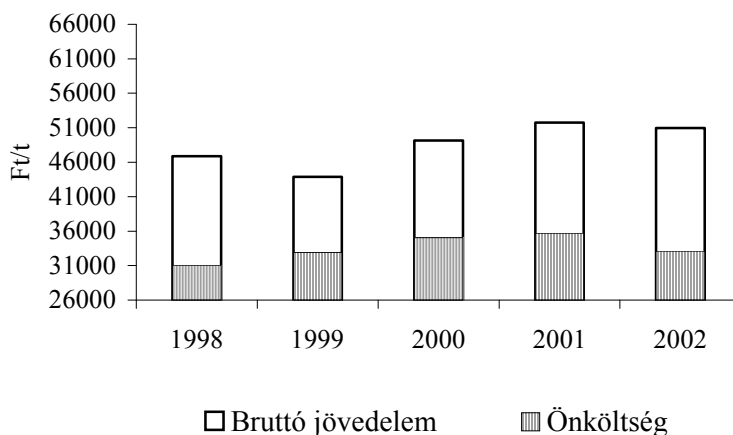

Az uborka értékesítési átlagára is csökkent, de a hozamváltozáshoz hasonlóan ez sem volt szembetűnő (1,5 százalék). Ezt azért is tekinthetjük pozitívnak, mert 2002-ben nőtt kínálat uborkából. A KSH adatai szerint 33 százalékkal emelkedett a felvásárolt uborka volumene.

Miután az árhoz viszonyítva a fajlagos költség változása meghatározóbb volt, az ágazat jövedelemhelyzete nem romlott, sőt a bruttó jövedelem 11 százalékkal meghaladta az előző évit.

16. ábra

Az uborka önköltségének, értékesítési árának és bruttó jövedelmének alakulása

2.9. Alma

Az almatermelés az elmúlt évtizedben az értékesítési nehézségek következtében a magyar mezőgazdaság egyik neuralgikus ágazatává vált. Az utóbbi évek támogatott telepítései ellenére az ágazat fajta összetétele még mindig korszerűtlen, produktuma gyenge minőségű. Az alma általában nehezen eladható termék a világpiacon. Szinte mindenhol keresik is az alternatív felhasználási módokat, az alkoholmentestől, az alkoholtartalmú italokig (pálinka, bor stb.). A friss fogyasztásra kerülő gyümölcsnek az Európai Unióban termelttel, míg a léalmának már a kínaival is meg kell küzdenie. Sőt míg az almatermelők egymással versenyeznek, addig magának a terméknek is meg kell küzdenie a többi gyümölccsel szemben – a statisztikák szerint elsősorban a déligyümölcsökkel – a fogyasztókért. (A hazai friss almafogyasztás egyébként 15 év alatt egyharmadára – 30 kg-ról 10 kg-ra – csökkent.)

A piaci nehézségeken túl az elmúlt évek során az aszályos időjárás és nagyobb járványok is hátráltatták az ágazat egyensúlyi helyzetének kialakulását. 2002-ben az almatermelés költségalakulásában nem következett be figyelmet érdemlő változás. Még a 2 százalékot sem érte el az egy hektárra jutó költségnövekedés. Költségnemenként vizsgálva a növényvédőszerknél volt 10 százalékos növekedés, az egyéb anyagköltség megduplázódott, míg a többi tételnél gyakorlatilag csökkenés volt tapasztalható.

A növényvédelemmel kapcsolatban fontos megjegyezni, hogy bár a növényvédelmi előrejelzések sem prognosztizáltak 2002-re járványokat, a termelők megtették a szükséges preventív lépéseket.

10. táblázat

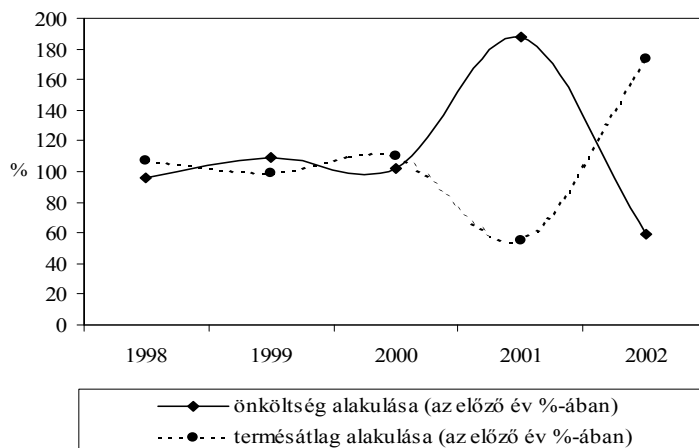
Az almatermelés költség-jövedelem alakulása

Megnevezés	Me	1998	1999	2000	2001	2002
Termelési költség	Ft/ha	359729	389885	439304	455316	463885
Termésátlag	t/ha	22,28	22,15	24,38	13,45	23,27
Önköltség	Ft/t	16146	17602	18019	33852	19935
Értékesítési átlagár	Ft/t	23982	36835	26653	33915	27768
Bruttó jövedelem	Ft/t	7836	19233	8634	63	7833

Az alma fajlagos hozamát tekintve megállapítható, hogy az 2002-ben visszaállt az átlagos szintre. 2001-hez képest azért nem célszerű a változást vizsgálni, hiszen abban az évben a tavaszi fagyok oly mértékben tizedelték meg az ültetvényeket, hogy már szinte „negatív termésátlagrekord” született. A terméseredmények rendeződésével az önköltség értéke is az elvárható szintre került és itt is félrevezető lenne a jelentős önköltség csökkenést pozitív változásként értékelni.

17. ábra

Az alma termésátlagának és önköltségének alakulása

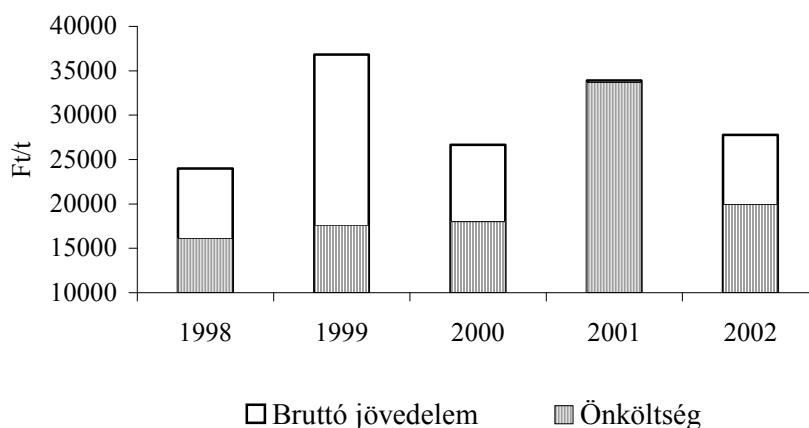

Az önköltséggel párhuzamosan, illetve a nagyobb termésmennyiségek következtében az értékesítési átlagár csökkent 2001-2002 között. Ez utóbbi ellenére javult, vagy inkább a korábbi szinten alakult az ágazat bruttó jövedelme is. Itt nem beszélhetünk valódi javulásról, az értékek hektikusan az adott évi átlagár szerint alakulnak.

A termelők helyzete még a zöldség-kultúrákkal foglalkozókénál is kedvezőtlenebb, hiszen az ültetvények jellegéből adódóan egyik évről a másikra nem változtathatják meg tevékenységüket és ha kedvezőtlen jövedelempozíciójuk miatt mostoháiban foglalkoznak ültetvényük kultúr állapotával, az a későbbiekben súlyosan visszahat az eredményekre.

18. ábra

Az alma önköltségének, értékesítési árának és bruttó jövedelmének alakulása

2.10. Őszibarack

Az ültetvények közül az őszibarack szenvedte el az elmúlt évek kedvezőtlen időjárás viszonyainak legsúlyosabb következményeit, hiszen az amúgyis nagyon vegyes fajta- és korösszetételű ágazatban nagyon sok fa pusztult ki, vagy gyengült le. A 2002. évi áprilisi fagy a kajszi és a szőlő mellett az őszibarack ültetvényekben okozta a legjelentősebb károkat, de az időjárás a vegetáció következő szakaszaiban sem kímélte az ágazatot. Júliusban az aszály miatt nem volt megfelelő a gyümölcs növekedése, majd az augusztus végi viharok (sok csapadék, szél) tizedelték a termést.

Az őszibarack területegységre jutó költségei 2002-ben mintegy 3 százalékkal haladták meg az előző évi szintet. Az összes költségen belül a változást az anyagjellegű költségek 9 százalékos csökkenése és az idegen munka költségének 18 százalékos növekedése jellemezte. (A saját és az idegen munka felhasználás aránya változott.) Az anyagköltségeken belül kizárólag a növényvédőszer költségek emelkedtek.

11. táblázat

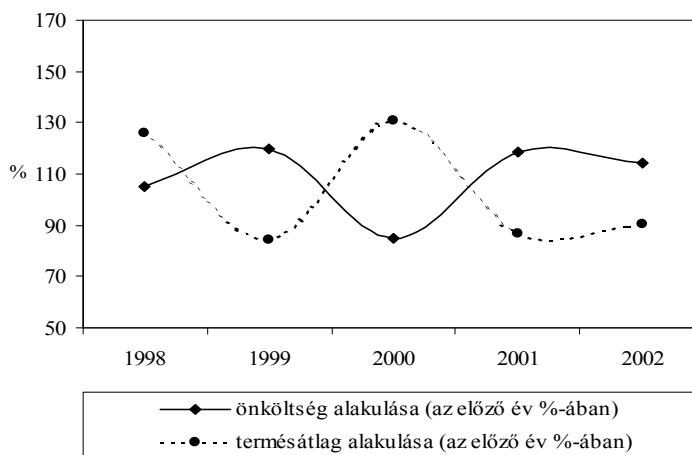
Az őszibaracktermelés költség-jövedelem alakulása

Megnevezés	Me	1998	1999	2000	2001	2002
Termelési költség	Ft/ha	334852	338650	376857	379099	391931
Termésátlag	t/ha	10,03	8,46	11,07	9,37	8,48
Önköltség	Ft/t	38626	40030	34043	40459	46218
Értékesítési átlagár	Ft/t	64569	61580	51773	64542	82280
Bruttó jövedelem	Ft/t	25943	21550	17730	24083	36062

A megfigyelt körben az országos átlagnál szerényebb mértékben, 10 százalékkal estek vissza 2002-ben a hozamok. Ennek következtében – miután a termelési költségek, ha szerényen is, de nőttek – tovább folytatódott az önköltség növekedése.

19. ábra

Az őszibarack termésátlagának és önköltségének alakulása

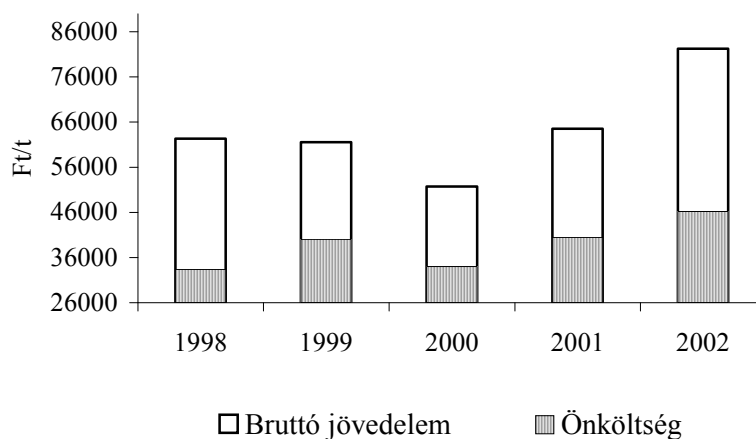

Annak ellenére, hogy az esetenként kedvezőtlen minőség miatt a termés nagy része csak légyümölcsként értékesült, a kisebb mennyiségek következtében az értékesítési árak 2002-ben ismét nőttek és jelentősen, 27 százalékkal meghaladták az előző évit.

A fajlagos költség és az értékesítési ár együttes alakulása azt eredményezte, hogy a bruttó jövedelem másfélszeresére növekedett az ágazatban az elmúlt évhez képest. Ez a kedvező jövedelemváltozás azonban nem azt jelenti, hogy az ágazat helyzete kiegyensúlyozott lenne, hiszen a magas árak a kevés termés miatt alakultak ki, ami összességében csak szerény mértékű jövedelemtömeg elérését tette lehetővé.

20. ábra

Az őszibarack önköltségének, értékesítési árának és bruttó jövedelmének alakulása

2.11. Málna

A megfigyelt termékkörben a málna a legérzékenyebb termésű növény. A betakarítástól a felhasználásig – arra akár friss, akár feldolgozott formában kerül sor – rendkívül rövid idő áll rendelkezésre a termés károsodása nélkül. Ezért a szedéstől az értékesítésig különösen nagy szervezettséget igényel ez a tevékenység. A szerződéses kapcsolatok ellenére is gyakran kaotikusak az értékesítési viszonyok, a tömeges érés idején a termelők szinte teljes mértékben kiszolgáltatottak a felvásárlóknak. Gyakran csak utólag, a minőségi osztályok egymáshoz viszonyított arányának kialakulása után kapnak árinformációt a leadott termék után.

A málna termelési költsége a 2001. évihez hasonló szinten alakult 2002-ben, csak az őszibaracktól eltérően nem emelkedett, hanem mintegy 1 százalékkal csökkent. A költségnevek is az őszibaracknál leírtak szerint módosultak, vagyis a növényvédőszer és az idegenmunka költsége kivételével a tételek csökkentek. A saját és idegen gépi munkák arányának eltolódása is hasonló.

12. táblázat

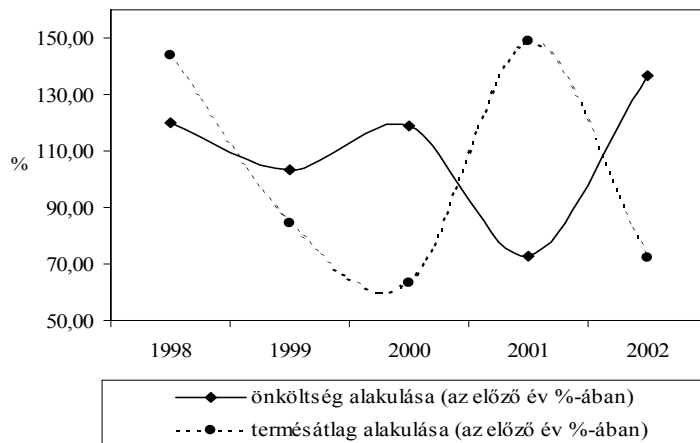
A málnatermelés költség-jövedelem alakulása

Megnevezés	Me	1998	1999	2000	2001	2002
Termelési költség	Ft/ha	957578	834002	627013	680205	671777
Termésátlag	t/ha	5,75	4,84	3,06	4,56	3,30
Önköltség	Ft/t	166535	172315	204906	149168	203569
Értékesítési átlagár	Ft/t	231354	205311	348274	242013	297973
Bruttó jövedelem	Ft/t	64819	32996	143368	92845	94404

A termelési költség 2002. évi minimális elmozdulásával ellentétben a málna termésátlaga drasztikusan, a megfigyelt kultúrák közül is a legnagyobb mértékben – 30 százalékot megközelítően – csökkent. Persze, ha visszatekintünk a korábbi évekre, láthatjuk, milyen jelentősek a málnánál az évek közti hozam eltérések, nem a 2002. évi volt a vizsgált időszak alatt a legalacsonyabb érték, de az is kitűnik, hogy a bemutatott öt év legmagasabb, 5,75 tonnás hektáronkénti eredménye is elmarad az ismert 8 tonna feletti nemzetközi átlagoktól. Az időjárási körülményektől függetlenül termesztett fajtáink sem elég korszerűek és az ágazatnak évek óta gondja a nem megfelelő tápanyagutánpótlás is. A termelők véleménye szerint nehezen beszerezhető a növény tápanyagigényét maximálisan kielégítő foszfor-kálium kombináció. (A kapható komplex műtrágyák összetétele kedvezőtlen a málnának.)

A hozamromlás hatására az önköltség ismét a 2000. évi magas szintet érte el és újra meghaladta a kilónkénti 200 forintot.

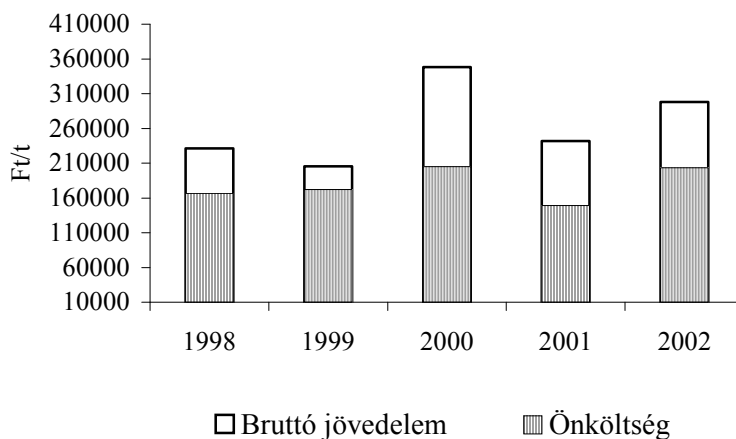
A málna termésátlagának és önköltségének alakulása

A kisebb hozam következtében ugyan 23 százalékkal javult az értékesítési átlagár, de a 2000. évihez hasonló körülmények ellenére nem közelítette meg az akkori kimagasló értéket. Ez utóbbi miatt a termelők a 2000. évben elért bruttó jövedelmet sem tudták megismételni, sőt 2001-hez képest is csak igen szerény mértékben nőtt a fajlagos jövedelem (1,7 százalékkal). Ezt azért fontos megemlíteni, mert a málna igen kézimunka-igényes termék, a közölt bruttó jövedelem értelemszerűen magában foglalja a saját munkaráfordítás díját. A 2002. évi adatok alapján, ha a költségek között a saját munka díját elszámolnánk, az ágazat már 42 forintos óradíj felett veszteségessé válna.

Összességében a málna ágazatban is a minőségi támogatás (I. osztályú árunál kilógrammonként 35 forint) biztosította a termelői kedv fenntartását.

A málna önköltségének, értékesítési árának és bruttó jövedelmének alakulása

2.12. Borszőlő

A szőlőágazat, pontosabban a szőlő-bor vertikum helyzetét is évek óta az almához hasonló értékesítési gondok jellemzik. A termékpálya egésze – az alapanyagtermeléstől, a bor előállításán át a forgalmazásig – sokat fejlődött a rendszerváltozás óta, a törvényi szabályozásokban is szintén komoly előrelépés következett be, de ennek ellenére az ágazatban lévő gondok egy része konzerválódott és továbbra is megoldásra vár.

A hazai fogyasztás stagnál, míg az export az elmúlt néhány évben 30 százalékkal esett vissza. A belföldi és külföldi piacvesztésben, ahogy az almának a déligyümölcsök, úgy a szőlőből készült bornak egyre nagyobb vetélytársai a rendkívül jó marketinggel piacra kerülő alkoholos (például sörök), illetve alkoholmentes (üdítők) italok. A helyzetet csak súlyosbítja, hogy a hagyományos európai bortermelők mellett, mára már a chilei, kaliforniai, ausztráliai, dél-afrikai termelőkkel is komolyan fel kell venniük a magyar termelőknek a versenyt.

A szakemberek szerint a hazai szőlő-bor vertikum pozícióját nagymértékben rontja, hogy az egymásra épülő fázisok között (termelés-feldolgozás-értékesítés) erősek az érdekellentétek, ami szintén nehezíti a piacra jutást és hátráltatja a piaci egyensúly kialakulását. (Például az alacsony árak miatt a termés mennyiségének növelésével kívánják bevételeiket növelni a termelők, ahelyett, hogy a termelésük (ön)korlátozásával keresleti piacot alakítanának ki, amely az árnövelés irányába hatna.)

Kialakulóban van már az ágazat hosszútávú stratégiai terve, ennek egyik lényeges eleme a pinceszövetkezetek létrehozása, amely sokat javíthatna már a termelők értékesítési biztonságán. A teljes vertikum érdekét szolgálná továbbá, ha az

egyedi, kisméretű területek korszerűtlen, fajtaösszetételükkel együtt kiszorulnának a termelésből, átadva helyüket a keresett világfajtáknak.

A termelési költségeket vizsgálva megállapíthatjuk, hogy azok 3 százalékkal csökkentek 2002-ben. Ez a változás a szőlőnél is az anyagköltségekkel van összefüggésben. A tápanyagutánpótlás és a növényvédelem ráfordításainak értéke szerényen nőtt, míg a többi anyagé csökkent.

13. táblázat

A borszőlőtermelés költség-jövedelem alakulása

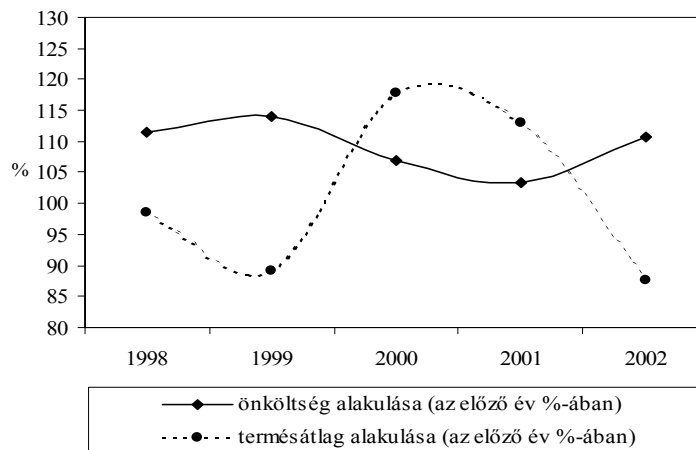
Megnevezés	Me	1998	1999	2000	2001	2002
Termelési költség	Ft/ha	261711	265686	334308	390156	378816
Termésátlag	t/ha	9,60	7,71	9,08	10,25	8,99
Önköltség	Ft/t	27262	34460	36818	38064	42137
Értékesítési átlagár	Ft/t	41369	48712	59458	50615	50899
Bruttó jövedelem	Ft/t	14107	14252	22640	12551	8762

A tavaszi fagy és a nyári aszály a szőlőültetvényekben is számottevő kárt okozott, a megfigyelt körben több mint 12 százalékkal lettek alacsonyabbak a termésátlagok. (A téli fagykárok enyhítése érdekében célszerű lenne a jövőben a középmagas, vagy az alacsony kordonművelést alkalmazni.)

Az egy hektárra jutó költségek és hozamok együttes változása a fajlagos költségekben is érvényre jutott. A termelők egy kiló szőlőt már 42 forintért állítottak elő, ami közel 11 százalékkal magasabb érték, mint a 2001. évi. A megfigyelt időszak alatt az önköltség a terméseredmények hullámzása ellenére folyamatosan emelkedett.

23. ábra

A borszőlő termésátlagának és önköltségének alakulása

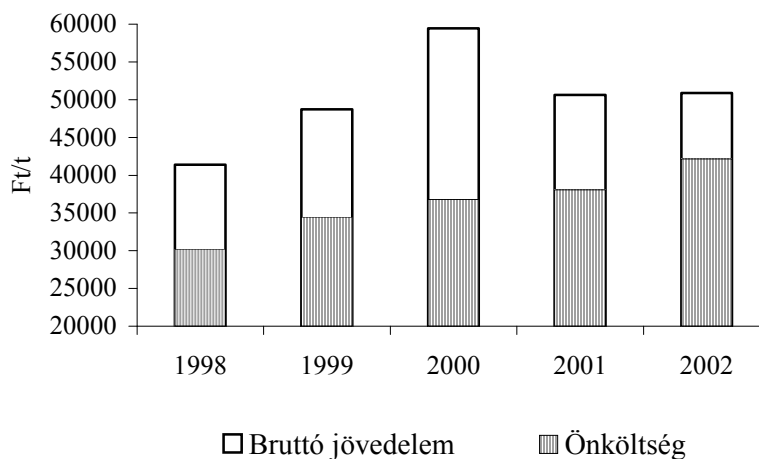

A kisebb szőlőmennyiségek ellenére gyakorlatilag nem változott az értékesítési ár. (A tonnánkénti plusz 284 forintot semmiképpen nem tekinthetjük pozitív elmozdulásnak.) Ennek oka elsősorban a 2001. évről megmaradt jelentős borkészletekre vezethető vissza. Annyira kedvezőtlenül alakult a tavalyi export, hogy a bortermelők a hordós bor exporttámogatására kitűzött költségvetési támogatásokat sem tudták felhasználni.

A leírtakból következik, hogy az önköltség és az értékesítési ár módosulása együttesen jelentős, mintegy 30 százalékos bruttó jövedelemromláshoz vezetett az ágazatban.

24. ábra

A borszőlő önköltségének, értékesítési árának és bruttó jövedelmének alakulása

2.13. Dohány

A megfigyelt körben talán a dohánytermelők azok, akik legkorábban kezdték meg felkészülésüket az Európai Unió csatlakozására. Ebben nagy szerepe volt természetesen annak, hogy e termelők végzik tevékenységüket a legszorosabb integrációban, ami egyébként is egyik feltétele az EU-ban a dohányról a támogatásokhoz jutáshoz. A szakma képviselőinek előrelátása, tervszerű lépései egyrészt abból adódnak, hogy a dohány egyedülálló, minden mástól eltérő, bonyolult (közvetlen támogatott és külön is szabályozott) szabályozású termék az EU-ban. A támogatási összegek és kvóták dohánykategóriánként vannak meghatározva. (Minket a mesterséges szárítású Virginia és a világos, levegőn szárított Burley típusú dohányféle érint.) Másrészt pedig az EU támogatása annyira eltért a hazánkban a csatlakozásig alkalmazott nemzeti szabályozástól, hogy a termelők jövője is fokozottabban függ(ött) a felkészültségüktől, valamint attól, hogy az EU támogatások 100 százalékos elérésének határidejéig versenyben tudjanak maradni.

A dohány egy hektárra jutó költsége 2002-ben 10 százalékkal elmaradt a 2001. évitől. A legnagyobb változást az idegen munka költségének a korábbi évek szintjére történt visszaállása okozta. (E költségnek értéke, ugyanis 2001-ben megduplázódott.) Ezzel szemben 10 százalékkal növekedett az összes anyagköltség, amelyen belül leglátványosabban – 52 százalékkal – a növényvédelemre fordított kiadások nőttek.

14. táblázat

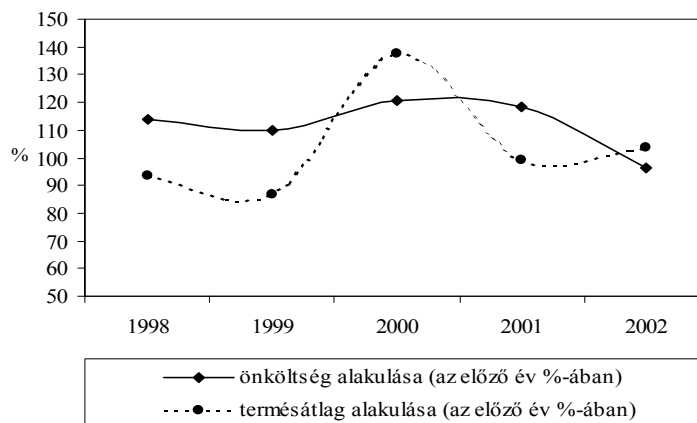
A dohánytermelés költség-jövedelem alakulása

Megnevezés	Me	1998	1999	2000	2001	2002
Termelési költség	Ft/ha	384837	373776	619224	720096	642703
Termésátlag	t/ha	1,61	1,42	1,95	1,93	2,00
Önköltség	Ft/t	239029	263223	317551	373107	321352
Értékesítési átlagár	Ft/t	340636	294606	350434	375366	394650
Bruttó jövedelem	Ft/t	101607	31383	32883	2259	73298

Javult 2002-ben a dohány termésátlaga, ami mértékét tekintve ugyan szerénynek mondható, de a dohányról a hektáronkénti 2 tonnás átlag a hazai körülmények és fajták mellett jónak mondható. Kedvezően alakult az önköltség, értéke 15 százalékkal maradt el az előző évi szinttől.

25. ábra

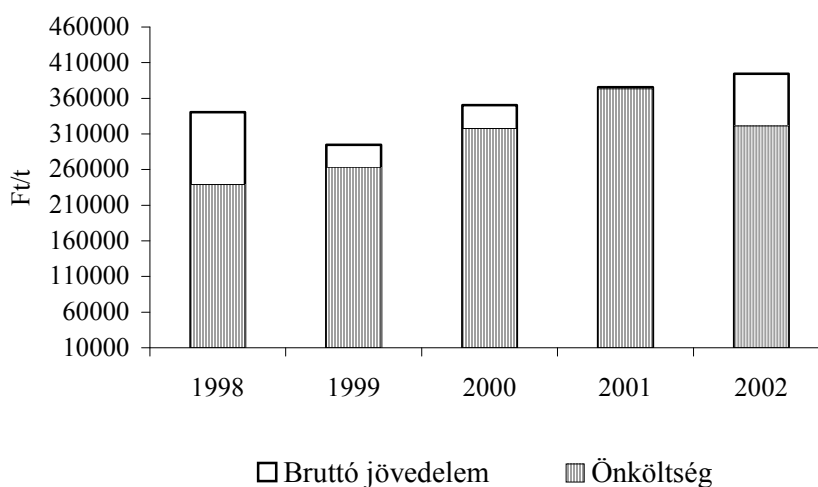
A dohány termésátlagának és önköltségének alakulása

A 2001. évhez képest az értékesítési átlagár is javult, a termelők 5 százalékkal, kilónként 20 forinttal magasabb árat realizáltak az elmúlt évben. A termékegységre jutó költség és az ár kedvező alakulása nagymértékben javította az ágazat jövedelemhelyzetét, de a bruttó jövedelem ennek ellenére nem érte el az 1998. évi szintet. Ez remélhetőleg azért azt jelzi, hogy dohánytermelésben megállt a több éve tartó jövedelemromlás.

26. ábra

A dohány önköltségének, értékesítési árának és bruttó jövedelmének alakulása

3. A növénytermesztési ágazatok jövedelme- és jövedelmezősége különböző mutatók alapján

A kiadványban közölt ágazatok 2002. évi – egyedileg tárgyalt – költség-jövedelemviszonyainak áttekintése mellett szükségesnek tartunk röviden áttekinteni néhány, ezekhez szorosan kapcsolódó általános összefüggést is. Ezek a mutatók elsősorban a megfigyelt termelői kör jellemzését szolgálják, nyilvánvalóvá teszik, hogy itt egyértelműen jövedelemkiegészítő tevékenységekről beszélünk. (Mindemellett a következő hat táblázat közreadását az is indokolja, hogy ezek az információk korábbi kiadványainkban évről-évre folyamatosan bemutatásra kerültek.)

Elsőként az egyórai saját munka bruttó jövedelmének alakulását tekintjük át. Ez a mutató a részmunkaidős termelők számára jelzésértékű, általában ugyanis nem tesznek különbséget saját munkaráfordításuk költségeinek, illetve az idegen munka díjának levonása után az árbevételből fennmaradó értéket tekintik munkájuk eredményének, és tevékenységük sorsáról gyakorlatilag ez alapján, vagyis az egy órára jutó bruttó jövedelem alakulása alapján döntenek tevékenységük jövőjéről (15. táblázat). Fontos tudni azonban, hogy e mutató értékét az igénybe vett magas idegen kézi- és gépi munka arány torzíthatja.

15. táblázat

A fontosabb növényi termékek egyórai saját munka bruttó jövedelmének változása a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságokban

Megnevezés	A saját munka bruttó jövedelme Ft/óra					Index 2002 = 100%
	1998	1999	2000	2001	2002	
Burgonya	934	277	965	1115	779	69,86
Szabadszéli paradicsom	208	44	532	504	311	61,71
Hajtatott paradicsom	317	664	1070	1068	1092	102,25
Szabadszéli zöldpaprika	248	268	351	293	393	134,13
Hajtatott zöldpaprika	406	521	580	922	926	100,43
Fűszerpaprika	503	223	658	202	180	89,11
Vöröshagyma	765	327	1096	436	660	151,38
Uborka	338	288	420	384	379	98,70
Alma	400	447	544	2	573
Őszibarack	326	187	220	278	378	135,97
Málna	58	22	63	54	42	77,77
Borszőlő	136	141	311	175	114	65,14
Dohány	293	71	62	3	116

A táblázat adatait vizsgálva elmondható, hogy a málna, a borszőlő, a dohány és a fűszerpaprika kivételével az egy órai saját munka bruttó jövedelme a

csökkenések ellenére is megfelelő színvonalú, az ágazatok között azonban igen nagyok a differenciák.

Az ágazatok és az egyes évek valós – egymással összevethető – jövedelemhelyzetének és a ráfordítások hasznosulásának megismerése érdekében fontos a termelési érték bruttó jövedelem-hányadának ismerete is.

16. táblázat

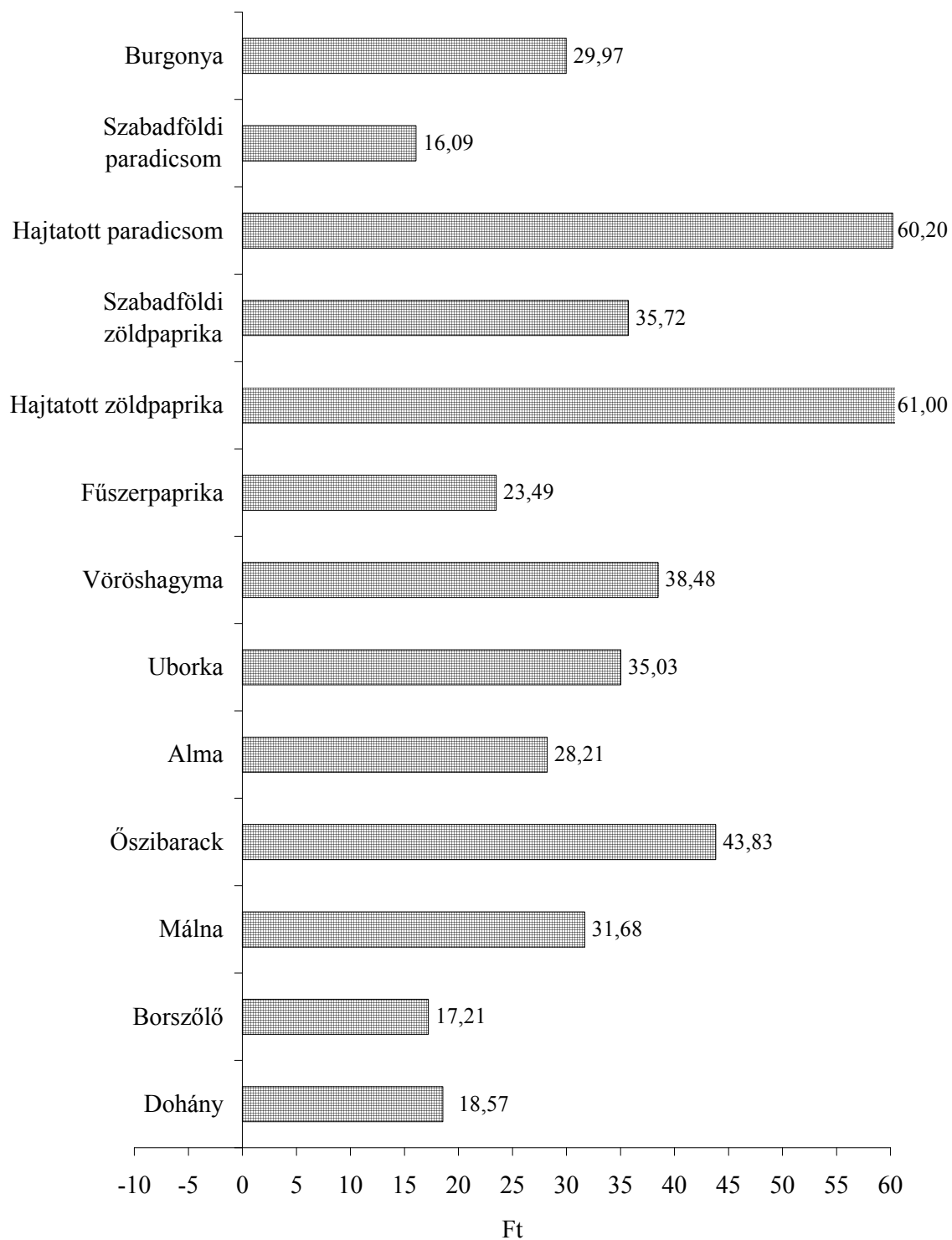
A fontosabb növényi termékek 100 Ft termelési értékre jutó bruttó jövedelem változása a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságokban

Megnevezés	100 Ft termelési értékre jutó bruttó jövedelem, Ft					Index 2002 = 100%
	1998	1999	2000	2001	2002	
Burgonya	37,28	29,56	34,15	37,42	29,97	80,09
Szabadföldi paradicsom	21,87	6,98	42,30	27,94	16,09	57,59
Hajtatott paradicsom	41,74	47,47	57,99	54,51	60,20	110,44
Szabadföldi zöldpaprika	33,55	32,90	27,82	29,55	35,72	120,88
Hajtatott zöldpaprika	52,20	55,91	56,79	58,54	61,00	104,20
Fűszerpaprika	56,37	34,27	55,39	27,75	23,71	85,44
Vöröshagyma	35,37	17,99	41,42	21,49	38,48	179,06
Uborka	33,75	25,01	28,66	30,97	35,03	113,11
Alma	32,68	52,21	32,39	0,18	28,21
Őszibarack	46,46	35,00	34,25	37,31	43,83	117,47
Málna	28,02	16,07	41,17	38,36	31,68	82,59
Borszőlő	26,93	29,26	38,08	24,80	17,21	69,40
Dohány	29,83	10,65	9,38	0,60	18,57

A számítások azt jelzik, hogy e mutató tekintetében is igen nagyok a különbségek az ágazatok között úgy a tendenciák, mint a mértékek tekintetében. Ezt a 27. ábrán grafikusán is szemléltetjük.

27. ábra

A fontosabb növényi termékek 100 Ft termelési értékre jutó bruttó jövedelem változása a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságokban

Fontos kiemelni, hogy a vizsgált öt év során egyedül a hajtatott paprikánál volt folyamatosan javuló a jövedelemhányad mutató, a többi terméknél szinte állandó az ingadozás.

A részmunkaidős termelők érdekeltségi viszonyainak áttekintésénél a bruttó jövedelmet tekintjük ugyan mérvadónak, de sok hasznos információval szolgál a nettó jövedelmek ismerete is, valamint egyszerűbbé válik az egyéb termelési formák azonos ágazataival való jövedelem-összehasonlítás is. (17. táblázat)

17. táblázat

A részmunkaidős árutermelő kisgazdaságokban termelt főbb termékek nettó jövedelmének alakulása a saját munkaráfördítés különböző mértékű feltételezett díjazása esetén, 2002-ben

Megnevezés	Mértékegység	Nettó jövedelem különböző mezőgazdasági munkadíj-színvonal esetén		
		250 Ft/óra	300 Ft/óra	400 Ft/óra
Burgonya	t	7026	6362	5033
Szabadföldi paradicsom	t	613	110	-897
Hajtatott paradicsom	t	63791	60005	52432
Szabadföldi zöldpaprika	t	9063	5897	-435
Hajtatott zöldpaprika	t	64843	60047	50456
Fűszerpaprika	t	-4350	-7440	-13619
Vöröshagyma	t	9016	7918	5721
Uborka	t	6089	3737	-966
Alma	t	4417	3733	2367
Őszibarack	t	12241	7477	-2051
Málna	t	-470671	-583687	-809716
Borszőlő	t	-10426	-14264	-21939
Dohány	t	-85326	-117050	-180501

A nettó jövedelmek kiszámításához számszerűsítettük a saját munkaráfördítés díjait. A kalkulációhoz az elmúlt évi aktuális „napszámokon” kívül felhasználtuk a KSH adatait, valamint a társas vállalkozásokban ténylegesen alkalmazott órabéreket is.

A saját munkaráfördítést különböző díjakon értékeltük és számoltuk el a termelési költségek részeként. Ezek alapján megállapítható, hogy már az első két kategóriában négy növényi termék veszteségessé válik, a legmagasabb munkadíjszínvonalon pedig már a termékek több, mint fele ráfizetéses a termelők számára. A nettó jövedelmek alakulása figyelmet érdemel. A korábbi években

elvétve találtunk csak olyan növényi terméket, amely már a legalacsonyabb óradíj kategóriában is veszteségesé vált volna.

Az ágazatok eddig bemutatott átlagos értékeiben természetesen a termelők legkülönbözőbb anyagi, szellemi vagy környezeti feltételei jutnak érvényre, ezért nyilvánvalóan az ezek mögött meghúzódó különbségek is jelentősek. A következőkben ezeket az eltéréseket szeretnénk bemutatni a három legfontosabb mutatónál: az önköltségnél, az értékesítési átlagárnál és a bruttó jövedelemnél (18. táblázat).

18. táblázat

**A főbb termékek termékegységre jutó mutatóinak szóródása
a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságokban,
2002-ben**

Megnevezés	M.e.	Önköltség		Értékesítési ár		Bruttó jövedelem	
		minimum	maximum	minimum	maximum	minimum	maximum
Burgonya	Ft/t	15452	38637	30000	62052	-1062	36579
Szabadszőlő	Ft/t	12778	41873	15000	53518	-895	12484
Hajtatott paradicsom	Ft/t	48346	73679	75144	172800	14667	124954
Szabadszőlő zöldpaprika	Ft/t	28786	61022	48100	90000	10978	42015
Hajtatott zöldpaprika	Ft/t	50794	128446	80134	230000	28068	109206
Fűszerpaprika	Ft/t	29211	53429	43000	66666	1202	28806
Vöröshagyma	Ft/t	17836	34229	31000	58000	212	27602
Uborka	Ft/t	21987	54306	40553	72000	4627	32440
Alma	Ft/t	10399	53052	15000	65000	-8289	21598
Őszibarack	Ft/t	34449	84597	60068	180000	5936	95403
Málna	Ft/t	86382	291946	200000	328756	13557	137118
Borszőlő	Ft/t	27490	76328	43000	75000	-21328	22793
Dohány	Ft/t	196624	375983	254100	445720	11278	140942

A közölt minimum és maximum értékek általában az önköltségnél térnek el legkisebb mértékben egymástól, az értékesítési átlagáraknál már nagyobb a szóródás, de értelemszerűen a legnagyobb, nagyságrendekkel különböző eltérések a bruttó jövedelemnél vannak. Figyelmet érdemel, hogy a tizenhárom termékből négyenél a minimumértékek már veszteséget jelentenek. Ezek a szélsőértékek azt jelzik, hogy vannak termelők, akik választás előtt állnak: vagy felhagynak a veszteséges termeléssel, vagy saját, esetleg idegen segítséggel megpróbálják a kedvező eredményeket elérő gazdákhöz való felzárkózást.

19. táblázat

**Egy ágazatra jutó méret, bruttó termelési érték és a bruttó jövedelem
2002-ben**

M.e.: Ft

Megnevezés	Egy ágazatra jutó		
	Ágazati méret	termelési érték	bruttó jövedelem
	ha	Ft	
Burgonya	1,05	706619	211776
Szabadföldi paradicsom	0,84	527390	84879
Hajtatott paradicsom	0,10	1265400	761715
Szabadföldi zöldpaprika	0,54	514039	183629
Hajtatott zöldpaprika	0,09	1256760	766613
Fűszerpaprika	0,97	479765	112717
Vöröshagyma	0,97	680987	262030
Uborka	0,18	202769	71034
Alma	1,19	768932	216904
Őszibarack	0,45	313980	137611
Málna	0,09	88498	28038
Borszőlő	0,41	187609	32294
Dohány	1,94	1531242	284398

Az előzőekben a rendelkezésünkre álló adatok segítségével csak a részmunkaidős kisgazdaságokra jellemző ágazatok, illetve termékek fajlagos jövedelemhelyzetét vizsgáltuk. Az adatbázis adta lehetőségek felhasználásával arra is választ kerestünk, hogy az elmúlt évben egy-egy termék előállítása mekkora jövedelem realizálását tette lehetővé a mezőgazdasági termeléssel foglalkozó gazdák számára.

Az egy ágazatra jutó termelési érték és a bruttó jövedelemalakulás alapján megállapítható, hogy egyrészt az ágazatok nagyobb hányadában a ráfordítások árai (költségek) viszonylag magasak az elérhető jövedelmekhez képest, másrészt viszont néhány ágazatot kivéve az éves szinten elérhető jövedelmek igen alacsonyak. Ténylegesen nem fedezik, nem hogy a család, de még a gazdálkodó megélhetését sem. A megfigyelt termelési méretek valójában tényleg csak a jövedelemkiegészítést szolgálhatják.

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat:	A termelői csoportok és a kisgazdaságok száma a megfigyelt ágazatokban, 2002-ben	9
2. táblázat:	A burgonyatermelés költség-jövedelem alakulása	15
3. táblázat:	A szabadföldi paradicsomtermelés költség-jövedelem alakulása	17
4. táblázat:	A hajtattott paradicsomtermelés költség-jövedelem alakulása	19
5. táblázat:	A szabadföldi zöldborsótermelés költség-jövedelem alakulása	21
6. táblázat:	A hajtattott zöldborsótermelés költség-jövedelem alakulása	23
7. táblázat:	A fűszerpaprika-termelés költség-jövedelem alakulása	25
8. táblázat:	A vöröshagymatermelés költség-jövedelem alakulása	27
9. táblázat:	Az uborkatermelés költség-jövedelem alakulása	29
10. táblázat:	Az almatermelés költség-jövedelem alakulása	31
11. táblázat:	Az őszibaracktermelés költség-jövedelem alakulása	33
12. táblázat:	A málnatermelés költség-jövedelem alakulása	35
13. táblázat:	A borszőlőtermelés költség-jövedelem alakulása	38
14. táblázat:	A dohánytermelés költség-jövedelem alakulása	40
15. táblázat:	A fontosabb növényi termékek egyórai saját munka bruttó jövedelmének változása a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságokban	43
16. táblázat:	A fontosabb növényi termékek 100 Ft termelési értékre jutó bruttó jövedelem változása a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságokban	44
17. táblázat:	A részmunkaidős árutermelő kisgazdaságokban termelt főbb termékek nettó jövedelmének alakulása a saját munkaráfordítás különböző mértékű feltételezett díjazása esetén, 2002-ben	46
18. táblázat:	A főbb termékek termékegységre jutó mutatóinak szóródása a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságokban, 2002-ben	47
19. táblázat:	Egy ágazatra jutó méret, bruttó termelési érték és a bruttó jövedelem 2002-ben	48

Ábrák jegyzéke

1. ábra:	A burgonya termésátlagának és önköltségének alakulása	15
2. ábra:	A burgonya önköltségének, értékesítési árának és bruttó jövedelmének alakulása.....	16
3. ábra:	A szabadföldi paradicsom termésátlagának és önköltségének alakulása	17
4. ábra:	A szabadföldi paradicsom önköltségének, értékesítési árának és bruttó jövedelmének alakulása	18
5. ábra:	A hajtattott paradicsom termésátlagának és önköltségének alakulása.....	19
6. ábra:	A hajtattott paradicsom önköltségének, értékesítési árának és bruttó jövedelmének alakulása	20
7. ábra:	A szabadföldi zöldpaprika termésátlagának és önköltségének alakulása.....	21
8. ábra:	A szabadföldi zöldpaprika önköltségének, értékesítési árának és bruttó jövedelmének alakulása	22
9. ábra:	A hajtattott zöldpaprika termésátlagának és önköltségének alakulása	23
10. ábra:	A hajtattott zöldpaprika önköltségének, értékesítés árának és bruttó jövedelmének alakulása	24
11. ábra:	A fűszerpaprika termésátlagának és önköltségének alakulása	25
12. ábra:	A fűszerpaprika önköltségének, értékesítési árának és bruttó jövedelmének alakulása	26
13. ábra:	A vöröshagyma termésátlagának és önköltségének alakulása.....	28
14. ábra:	A vöröshagyma önköltségének, értékesítési árának és bruttó jövedelmének alakulása	28
15. ábra:	Az uborka termésátlagának és önköltségének alakulása	30
16. ábra:	Az uborka önköltségének, értékesítési árának és bruttó jövedelmének alakulása.....	30
17. ábra:	Az alma termésátlagának és önköltségének alakulása.....	32
18. ábra:	Az alma önköltségének, értékesítési árának és bruttó jövedelmének alakulása.....	32
19. ábra:	Az őszibarack termésátlagának és önköltségének alakulása	34
20. ábra:	Az őszibarack önköltségének, értékesítési árának és bruttó jövedelmének alakulása.....	34
21. ábra:	A málna termésátlagának és önköltségének alakulása	36
22. ábra:	A málna önköltségének, értékesítési árának és bruttó jövedelmének alakulása.....	37
23. ábra:	A borszőlő termésátlagának és önköltségének alakulása	39

24. ábra: A borszőlő önköltségének, értékesítési árának és bruttó jövedelmének alakulása	39
25. ábra: A dohány termésátlagának és önköltségének alakulása.....	41
26. ábra: A dohány önköltségének, értékesítési árának és bruttó jövedelmének alakulása	41
27. ábra: A fontosabb növényi termékek 100 Ft termelési értékre jutó bruttó jövedelem változása a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságokban.....	45

MELLÉKLETEK

Mellékletek jegyzéke

1. melléklet:	A burgonya költség- és jövedelemadatai a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságokban.....	55
2. melléklet:	A szabadföldi paradicsom költség- és jövedelemadatai a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságokban.....	56
3. melléklet:	A hajtatott paradicsom költség- és jövedelemadatai a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságokban.....	57
4. melléklet:	A szabadföldi zöldpaprika költség- és jövedelemadatai a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságokban.....	58
5. melléklet:	A hajtatott zöldpaprika költség- és jövedelemadatai a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságokban.....	59
6. melléklet:	A fűszerpaprika költség- és jövedelemadatai a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságokban.....	60
7. melléklet:	A vöröshagyma költség- és jövedelemadatai a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságokban.....	61
8. melléklet:	Az uborka költség- és jövedelemadatai a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságokban.....	62
9. melléklet:	Az alma költség- és jövedelemadatai a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságokban.....	63
10. melléklet:	Az őszibarack költség- és jövedelemadatai a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságokban.....	64
11. melléklet:	A málna költség- és jövedelemadatai a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságokban.....	65
12. melléklet:	A borszőlő költség- és jövedelemadatai a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságokban.....	66
13. melléklet:	A dohány költség- és jövedelemadatai a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságokban.....	67
14. melléklet:	A szerződött és a szabadpiaci értékesítés aránya a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságokban.....	68

1. melléklet

A BURGONYA
költség- és jövedelemadatai a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságokban*

Sor-szám	Megnevezés	Mértékegység	2000	2001	2002
1.	Kisgazdaságok száma	db	380	242	269
2.	Vetésterület, termőterület	ha	258,50	216,50	281,90
3.	Egy kisgazdaságra jutó vetésterület	ha	0,68	0,89	1,05
4.	Átlagos aranykorona-érték	Ark/ha	42,06	19,34	19,02
5.	Főtermék mennyisége	t	5006,30	4792,50	5493,30
6.	Értékesített főtermék mennyisége	t	4476,00	4289,00	5381,15
7.	Termésátlag	t/ha	19,37	22,14	19,49
8.	Vetőmag (szaporítóanyag) költség	Ft/ha	168520	186135	159354
9.	Műtrágyaköltség	Ft/ha	22424	25016	37041
10.	Növényvédőszer-költség	Ft/ha	34529	39283	34472
11.	Energiaköltség	Ft/ha	31789	36303	30121
12.	Egyéb anyagköltség	Ft/ha	39864	40243	36469
13.	Anyagköltség összesen	Ft/ha	297126	326980	297457
14.	Idegen munka költsége	Ft/ha	92114	90612	104711
15.	Értékcsökkenési leírás	Ft/ha	17495	18023	19398
16.	Egyéb költség	Ft/ha	21216	18895	15550
17.	Káresemény miatt elszámolt költség (-)	Ft/ha	0	0	0
18.	Közvetlen költségek összesen	Ft/ha	427951	454510	437116
19.	Melléktermék értéke (-)	Ft/ha	681	236	806
20.	Főágazati általános költség	Ft/ha	21398	22726	21856
21.	Főtermék szűkített költsége	Ft/ha	448668	477000	458166
22.	Gazdasági általános költség	Ft/ha	12839	13635	13113
23.	Termelési költség	Ft/ha	461507	490635	471279
24.	Árbevétel	Ft/ha	626470	701518	659126
25.	Termelési érték	Ft/ha	700807	784000	672970
26.	Bruttó jövedelem	Ft/ha	239300	293365	201691
27.	Felhasznált saját munka	óra/ha	248	263	259
28.	Saját munka bruttó jövedelme	Ft/óra	965	1115	779
29.	Főtermék szűkített önköltsége	Ft/t	23163	21545	23508
30.	Főtermék önköltsége	Ft/t	23826	22161	24181
31.	Értékesítési ár	Ft/t	36180	35411	34529
32.	Főtermék bruttó jövedelme	Ft/t	12354	13250	10348
33.	Termelési érték bruttó jövedelme	%	34,15	37,42	29,97

* A saját munkaráfordítás díját nem tartalmazza.

2. melléklet

**A SZABADFÖLDI PARADICSOM
költség- és jövedelemadatai a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságokban***

Sor- szám	Megnevezés	Mérték- egység	2000	2001	2002
1.	Kisgazdaságok száma	db	103	115	152
2.	Vetésterület, termőterület	ha	116,80	112,70	127,10
3.	Egy kisgazdaságra jutó vetésterület	ha	1,13	0,98	0,84
4.	Átlagos aranykorona-érték	Ark/ha	25,67	26,80	23,71
5.	Főtermék mennyisége	t	3359,40	3957,20	4101,70
6.	Értékesített főtermék mennyisége	t	3316,20	3955,20	4091,70
7.	Termésátlag	t/ha	28,76	35,11	32,27
8.	Vetőmag (szaporítóanyag) költség	Ft/ha	28235	30688	38799
9.	Műtrágyaköltség	Ft/ha	24577	21715	30098
10.	Növényvédőszer-költség	Ft/ha	28634	28833	46317
11.	Energiaköltség	Ft/ha	58084	50335	54028
12.	Egyéb anyagköltség	Ft/ha	42839	44036	53517
13.	Anyagköltség összesen	Ft/ha	182369	175607	222759
14.	Idegen munka költsége	Ft/ha	128704	213658	192675
15.	Értékesítési leírás	Ft/ha	16439	18396	21011
16.	Egyéb költség	Ft/ha	47948	62387	51331
17.	Káresemény miatt elszámolt költség (-)	Ft/ha	0	1952	0
18.	Közvetlen költségek összesen	Ft/ha	375460	468096	487776
19.	Melléktermék értéke (-)	Ft/ha	0	0	0
20.	Főágazati általános költség	Ft/ha	18773	23405	24389
21.	Főtermék szűkített költsége	Ft/ha	394233	491501	512165
22.	Gazdasági általános költség	Ft/ha	11264	14043	14633
23.	Termelési költség	Ft/ha	405497	505544	526798
24.	Árbevétel	Ft/ha	693809	701267	626354
25.	Termelési érték	Ft/ha	702808	701568	627845
26.	Bruttó jövedelem	Ft/ha	297311	196024	101047
27.	Felhasznált saját munka	óra/ha	559	389	325
28.	Saját munka bruttó jövedelme	Ft/óra	532	504	311
29.	Főtermék szűkített önköltsége	Ft/t	13708	13999	15871
30.	Főtermék önköltsége	Ft/t	14099	14399	16325
31.	Értékesítési ár	Ft/t	24437	19982	19456
32.	Főtermék bruttó jövedelme	Ft/t	10338	5583	3131
33.	Termelési érték bruttó jövedelme	%	42,30	27,94	16,09

* A saját munkaráfordítás díját nem tartalmazza.

3. melléklet

**A HAJTATOTT PARADICSOM
költség- és jövedelemadatai a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságokban***

Sor- szám	Megnevezés	Mérték- egység	2000	2001	2002
1.	Kisgazdaságok száma	db	143	131	135
2.	Vetésterület, termőterület	ha	9,80	9,95	12,92
3.	Egy kisgazdaságra jutó vetésterület	ha	0,07	0,08	0,10
4.	Átlagos aranykorona-érték	Ark/ha	17,38	16,98	20,13
5.	Főtermék mennyisége	t	868,00	928,60	1189,70
6.	Értékesített főtermék mennyisége	t	831,80	897,00	1187,00
7.	Termésátlag	t/ha	88,57	93,33	92,08
8.	Vetőmag (szaporítóanyag) költség	Ft/ha	1063265	1105528	869969
9.	Műtrágyaköltség	Ft/ha	146224	169447	146130
10.	Növényvédőszer-költség	Ft/ha	222347	214171	273220
11.	Energiaköltség	Ft/ha	1185102	1143387	977608
12.	Egyéb anyagköltség	Ft/ha	823878	816563	937074
13.	Anyagköltség összesen	Ft/ha	3440816	3449096	3204001
14.	Idegen munka költsége	Ft/ha	642449	786533	749172
15.	Értékcsökkenési leírás	Ft/ha	542436	590714	226837
16.	Egyéb költség	Ft/ha	463469	110553	483746
17.	Káresemény miatt elszámolt költség (-)	Ft/ha	0	0	0
18.	Közvetlen költségek összesen	Ft/ha	5089170	4936896	4663756
19.	Melléktermék értéke (-)	Ft/ha	210867	0	0
20.	Főágazati általános költség	Ft/ha	254459	246845	233188
21.	Főtermék szűkített költsége	Ft/ha	5132762	5183741	4896944
22.	Gazdasági általános költség	Ft/ha	152675	148107	139913
23.	Termelési költség	Ft/ha	5285437	5331848	5036857
24.	Árbevétel	Ft/ha	11252449	11322714	12625542
25.	Termelési érték	Ft/ha	11741991	11722061	12654002
26.	Bruttó jövedelem	Ft/ha	6456554	6390213	7617145
27.	Felhasznált saját munka	óra/ha	6036	5983	6973
28.	Saját munka bruttó jövedelme	Ft/óra	1070	1068	1092
29.	Főtermék szűkített önköltsége	Ft/t	57951	55542	53181
30.	Főtermék önköltsége	Ft/t	59675	57129	54701
31.	Értékesítési ár	Ft/t	132573	125598	137424
32.	Főtermék bruttó jövedelme	Ft/t	72898	68469	82723
33.	Termelési érték bruttó jövedelme	%	54,99	54,51	60,20

* A saját munkaráfordítás díját nem tartalmazza.

**A SZABADFÖLDI ZÖLDPAPRIKA
költség- és jövedelemadatai a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságokban***

Sor- szám	Megnevezés	Mérték- egység	2000	2001	2002
1.	Kisgazdaságok száma	db	203	198	225
2.	Vetésterület, termőterület	ha	106,60	73,90	122,20
3.	Egy kisgazdaságra jutó vetésterület	ha	0,53	0,37	0,54
4.	Átlagos aranykorona-érték	Ark/ha	25,08	25,27	23,60
5.	Főtermék mennyisége	t	1238,40	885,00	1668,80
6.	Értékesített főtermék mennyisége	t	1185,40	873,00	1646,80
7.	Termésátlag	t/ha	11,62	11,98	13,66
8.	Vetőmag (szaporítóanyag) költség	Ft/ha	57438	50429	70176
9.	Műtrágyaköltség	Ft/ha	32358	44888	50426
10.	Növényvédőszer-költség	Ft/ha	33837	26880	47746
11.	Energiaköltség	Ft/ha	56950	86752	75784
12.	Egyéb anyagköltség	Ft/ha	103187	122806	105508
13.	Anyagköltség összesen	Ft/ha	283770	331755	349640
14.	Idegen munka költsége	Ft/ha	97793	113055	118171
15.	Értékcsökkenési leírás	Ft/ha	42920	55515	50668
16.	Egyéb költség	Ft/ha	46316	39733	50115
17.	Káresemény miatt elszámolt költség (-)	Ft/ha	904	3789	2046
18.	Közvetlen költségek összesen	Ft/ha	469895	536269	566548
19.	Melléktermék értéke (-)	Ft/ha	0	0	0
20.	Főágazati általános költség	Ft/ha	23495	26813	28327
21.	Főtermék szűkített költsége	Ft/ha	493390	563082	594875
22.	Gazdasági általános költség	Ft/ha	14097	16088	16996
23.	Termelési költség	Ft/ha	507487	579170	611871
24.	Árbevétel	Ft/ha	672863	810658	939123
25.	Termelési érték	Ft/ha	703115	822104	951924
26.	Bruttó jövedelem	Ft/ha	195628	242934	340053
27.	Felhasznált saját munka	óra/ha	558	828	865
28.	Saját munka bruttó jövedelme	Ft/óra	351	293	393
29.	Főtermék szűkített önköltsége	Ft/t	42460	47002	43549
30.	Főtermék önköltsége	Ft/t	43674	48345	44793
31.	Értékesítési ár	Ft/t	60509	68623	69687
32.	Főtermék bruttó jövedelme	Ft/t	16835	20278	24894
33.	Termelési érték bruttó jövedelme	%	27,82	29,55	35,72

* A saját munkaráfordítás díját nem tartalmazza.

5. melléklet

**A HAJTATOTT ZÖLDPAPRIKA
költség- és jövedelemadatai a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságokban***

Sor- szám	Megnevezés	Mérték- egység	2000	2001	2002
1.	Kisgazdaságok száma	db	223	219	203
2.	Vetésterület, termőterület	ha	15,50	21,43	17,50
3.	Egy kisgazdaságra jutó vetésterület	ha	0,07	0,10	0,09
4.	Átlagos aranykorona-érték	Ark/ha	22,23	23,08	25,46
5.	Főtermék mennyisége	t	1457,30	1918,40	1678,25
6.	Értékesített főtermék mennyisége	t	1455,20	1870,00	1676,00
7.	Termésátlag	t/ha	94,02	89,52	95,90
8.	Vetőmag (szaporítóanyag) költség	Ft/ha	1320516	1065096	1067314
9.	Műtrágyaköltség	Ft/ha	135879	147317	154867
10.	Növényvédőszer-költség	Ft/ha	254806	159699	348415
11.	Energiaköltség	Ft/ha	1140832	1298968	1400906
12.	Egyéb anyagköltség	Ft/ha	742581	755250	736857
13.	Anyagköltség összesen	Ft/ha	3594614	3426330	3708359
14.	Idegen munka költsége	Ft/ha	573045	785936	703771
15.	Értékcsökkenési leírás	Ft/ha	506165	361300	386509
16.	Egyéb költség	Ft/ha	182968	152655	244029
17.	Káresemény miatt elszámolt költség (-)	Ft/ha	0	0	0
18.	Közvetlen költségek összesen	Ft/ha	4856792	4726221	5042668
19.	Melléktermék értéke (-)	Ft/ha	0	0	0
20.	Főágazati általános költség	Ft/ha	242840	236311	252133
21.	Főtermék szűkített költsége	Ft/ha	5099632	4962532	5294801
22.	Gazdasági általános költség	Ft/ha	145704	141787	151280
23.	Termelési költség	Ft/ha	5245336	5104319	5446081
24.	Árbevétel	Ft/ha	12121310	11999862	13945257
25.	Termelési érték	Ft/ha	12138922	12310522	13963999
26.	Bruttó jövedelem	Ft/ha	6893586	7206203	8517918
27.	Felhasznált saját munka	óra/ha	11882	7815	9198
28.	Saját munka bruttó jövedelme	Ft/óra	580	922	926
29.	Főtermék szűkített önköltsége	Ft/t	54240	55435	55212
30.	Főtermék önköltsége	Ft/t	55790	57019	56789
31.	Értékesítési ár	Ft/t	129110	137517	145610
32.	Főtermék bruttó jövedelme	Ft/t	73320	80498	88821
33.	Termelési érték bruttó jövedelme	%	56,79	58,54	61,00

* A saját munkaráfordítás díját nem tartalmazza.

**A FŰSZERPAPRIKA
költség- és jövedelemadatai a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságokban***

Sor- szám	Megnevezés	Mérték- egység	2000	2001	2002
1.	Kisgazdaságok száma	db	361	352	285
2.	Vetésterület, termőterület	ha	283,00	298,00	277,00
3.	Egy kisgazdaságra jutó vetésterület	ha	0,78	0,85	0,97
4.	Átlagos aranykorona-érték	Ark/ha	29,50	29,64	29,08
5.	Főtermék mennyisége	t	3161,00	3049,00	2901,00
6.	Értékesített főtermék mennyisége	t	3161,00	3039,00	2899,00
7.	Termésátlag	t/ha	11,17	10,23	10,47
8.	Vetőmag (szaporítóanyag) költség	Ft/ha	64081	62660	61530
9.	Műtrágyaköltség	Ft/ha	13606	20076	18931
10.	Növényvédőszer-költség	Ft/ha	73731	72055	76342
11.	Energiaköltség	Ft/ha	23793	23713	33887
12.	Egyéb anyagköltség	Ft/ha	91145	69314	58731
13.	Anyagköltség összesen	Ft/ha	266356	247818	249421
14.	Idegen munka költsége	Ft/ha	53912	60100	58795
15.	Értékcsökkenési leírás	Ft/ha	24418	19502	21815
16.	Egyéb költség	Ft/ha	16289	14092	20339
17.	Káresemény miatt elszámolt költség (-)	Ft/ha	0	0	0
18.	Közvetlen költségek összesen	Ft/ha	360975	341512	350370
19.	Melléktermék értéke (-)	Ft/ha	0	0	0
20.	Főágazati általános költség	Ft/ha	18049	17076	17519
21.	Főtermék szűkített költsége	Ft/ha	379024	358588	367889
22.	Gazdasági általános költség	Ft/ha	10829	10245	10511
23.	Termelési költség	Ft/ha	389853	368833	378400
24.	Árbevétel	Ft/ha	873788	508878	494399
25.	Termelési érték	Ft/ha	873818	510477	494603
26.	Bruttó jövedelem	Ft/ha	483965	141644	116203
27.	Felhasznált saját munka	óra/ha	736	700	647
28.	Saját munka bruttó jövedelme	Ft/óra	658	202	180
29.	Főtermék szűkített önköltsége	Ft/t	33932	35053	35137
30.	Főtermék önköltsége	Ft/t	34902	36054	36141
31.	Értékesítési ár	Ft/t	78229	49900	47240
32.	Főtermék bruttó jövedelme	Ft/t	43327	13846	11099
33.	Termelési érték bruttó jövedelme	%	55,39	27,75	23,49

* A saját munkaráfordítás díját nem tartalmazza.

7. melléklet

A VÖRÖSHAGYMA
költség- és jövedelemadatai a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságokban*

Sor-szám	Megnevezés	Mértékegység	2000	2001	2002
1.	Kisgazdaságok száma	db	37	37	91
2.	Vetésterület, termőterület	ha	38,50	42,70	88,00
3.	Egy kisgazdaságra jutó vetésterület	ha	1,04	1,15	0,97
4.	Átlagos aranykorona-érték	Ark/ha	30,39	30,30	28,97
5.	Főtermék mennyisége	t	833,50	1063,95	1638,30
6.	Értékesített főtermék mennyisége	t	815,50	880,30	1572,50
7.	Termésátlag	t/ha	21,65	24,92	18,62
8.	Vetőmag (szaporítóanyag) költség	Ft/ha	123766	96815	114098
9.	Műtrágyaköltség	Ft/ha	50608	66425	48014
10.	Növényvédőszer-költség	Ft/ha	94208	101810	68678
11.	Energiaköltség	Ft/ha	52499	65471	36114
12.	Egyéb anyagköltség	Ft/ha	31977	50562	34765
13.	Anyagköltség összesen	Ft/ha	353058	381083	301669
14.	Idegen munka költsége	Ft/ha	79094	57555	38438
15.	Értékcsökkenési leírás	Ft/ha	38559	45656	36903
16.	Egyéb költség	Ft/ha	54468	63276	22910
17.	Káresemény miatt elszámolt költség (-)	Ft/ha	0	0	0
18.	Közvetlen költségek összesen	Ft/ha	525179	547570	399920
19.	Melléktermék értéke (-)	Ft/ha	0	0	0
20.	Főágazati általános költség	Ft/ha	26259	27379	19996
21.	Főtermék szűkített költsége	Ft/ha	551438	574949	419916
22.	Gazdasági általános költség	Ft/ha	15755	16427	11998
23.	Termelési költség	Ft/ha	567193	591376	431914
24.	Árbevétel	Ft/ha	947286	623141	673739
25.	Termelési érték	Ft/ha	968231	753232	702048
26.	Bruttó jövedelem	Ft/ha	401038	161856	270134
27.	Felhasznált saját munka	óra/ha	366	371	409
28.	Saját munka bruttó jövedelme	Ft/óra	1096	436	660
29.	Főtermék szűkített önköltsége	Ft/t	25471	23072	22552
30.	Főtermék önköltsége	Ft/t	26198	23731	23196
31.	Értékesítési ár	Ft/t	44722	30226	37704
32.	Főtermék bruttó jövedelme	Ft/t	18524	6495	14508
33.	Termelési érték bruttó jövedelme	%	41,42	21,49	38,48

* A saját munkaráfordítás díját nem tartalmazza.

**Az UBORKA
költés- és jövedelemadatai a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságokban***

Sor- szám	Megnevezés	Mérték- egység	2000	2001	2002
1.	Kisgazdaságok száma	db	82	85	184
2.	Vetésterület, termőterület	ha	18,50	25,20	33,30
3.	Egy kisgazdaságra jutó vetésterület	ha	0,23	0,30	0,18
4.	Átlagos aranykorona-érték	Ark/ha	23,35	20,86	19,86
5.	Főtermék mennyisége	t	476,20	562,20	736,10
6.	Értékesített főtermék mennyisége	t	475,80	562,20	731,10
7.	Termésátlag	t/ha	25,74	22,31	22,11
8.	Vetőmag (szaporítóanyag) költség	Ft/ha	195731	149128	138991
9.	Műtrágyaköltség	Ft/ha	62489	48252	41324
10.	Növényvédőszer-költség	Ft/ha	95886	107810	78769
11.	Energiaköltség	Ft/ha	113086	78639	71914
12.	Egyéb anyagköltség	Ft/ha	101595	80566	75457
13.	Anyagköltség összesen	Ft/ha	568787	464395	406455
14.	Idegen munka költsége	Ft/ha	165870	150317	133065
15.	Értékcsökkenési leírás	Ft/ha	36569	52611	55489
16.	Egyéb költség	Ft/ha	64027	70349	82606
17.	Káresemény miatt elszámolt költség (-)	Ft/ha	0	0	0
18.	Közvetlen költségek összesen	Ft/ha	835253	737672	677615
19.	Melléktermék értéke (-)	Ft/ha	0	0	0
20.	Főágazati általános költség	Ft/ha	41763	36884	33881
21.	Főtermék szűkített költsége	Ft/ha	877016	774556	711496
22.	Gazdasági általános költség	Ft/ha	25058	22130	20328
23.	Termelési költség	Ft/ha	902074	796686	731824
24.	Árbevétel	Ft/ha	1263405	1154091	1118552
25.	Termelési érték	Ft/ha	1264452	1154119	1126460
26.	Bruttó jövedelem	Ft/ha	362378	357433	394636
27.	Felhasznált saját munka	óra/ha	863	932	1040
28.	Saját munka bruttó jövedelme	Ft/óra	420	384	379
29.	Főtermék szűkített önköltsége	Ft/t	34072	34718	32180
30.	Főtermék önköltsége	Ft/t	35046	35710	33099
31.	Értékesítési ár	Ft/t	49124	51731	50948
32.	Főtermék bruttó jövedelme	Ft/t	14078	16021	17849
33.	Termelési érték bruttó jövedelme	%	28,66	30,97	35,03

* A saját munkaráfordítás díját nem tartalmazza.

9. melléklet

**Az ALMA
költség- és jövedelemadatai a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságokban***

Sor- szám	Megnevezés	Mérték- egység	2000	2001	2002
1.	Kisgazdaságok száma	db	255	219	224
2.	Vetésterület, termőterület	ha	240,00	259,00	267,60
3.	Egy kisgazdaságra jutó vetésterület	ha	0,94	1,18	1,19
4.	Átlagos aranykorona-érték	Ark/ha	33,59	36,63	37,05
5.	Főtermék mennyisége	t	5850,90	3484,00	6226,00
6.	Értékesített főtermék mennyisége	t	4662,80	2184,00	5203,00
7.	Termésátlag	t/ha	24,38	13,45	23,27
8.	Vetőmag (szaporítóanyag) költség	Ft/ha	0	0	0
9.	Műtrágyaköltség	Ft/ha	22376	44982	40764
10.	Növényvédőszer-költség	Ft/ha	129968	125491	138318
11.	Energiaköltség	Ft/ha	40677	39220	36857
12.	Egyéb anyagköltség	Ft/ha	13476	17913	38206
13.	Anyagköltség összesen	Ft/ha	206497	227606	254145
14.	Idegen munka költsége	Ft/ha	160892	165783	133300
15.	Értékcsökkenési leírás	Ft/ha	23507	20356	33207
16.	Egyéb költség	Ft/ha	23583	7844	8871
17.	Káresemény miatt elszámolt költség (-)	Ft/ha	0	0	0
18.	Közvetlen költségek összesen	Ft/ha	414479	421589	429523
19.	Melléktermék értéke (-)	Ft/ha	8333	0	0
20.	Főágazati általános költség	Ft/ha	20724	21079	21476
21.	Főtermék szűkített költsége	Ft/ha	426870	442668	450999
22.	Gazdasági általános költség	Ft/ha	12434	12648	12886
23.	Termelési költség	Ft/ha	439304	455316	463885
24.	Árbevétel	Ft/ha	517826	285984	539899
25.	Termelési érték	Ft/ha	649800	456157	646161
26.	Bruttó jövedelem	Ft/ha	210496	841	182276
27.	Felhasznált saját munka	óra/ha	387	358	318
28.	Saját munka bruttó jövedelme	Ft/óra	544	2	573
29.	Főtermék szűkített önköltsége	Ft/t	17509	32912	19381
30.	Főtermék önköltsége	Ft/t	18019	33852	19935
31.	Értékesítési ár	Ft/t	26653	33915	27768
32.	Főtermék bruttó jövedelme	Ft/t	8634	63	7833
33.	Termelési érték bruttó jövedelme	%	32,39	0,18	28,21

* A saját munkaráfordítás díját nem tartalmazza.

**Az ŐSZIBARACK
költség- és jövedelemadatai a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságokban***

Sor- szám	Megnevezés	Mérték- egység	2000	2001	2002
1.	Kisgazdaságok száma	db	178	162	361
2.	Vetésterület, termőterület	ha	84,00	84,00	164,00
3.	Egy kisgazdaságra jutó vetésterület	ha	0,47	0,52	0,45
4.	Átlagos aranykorona-érték	Ark/ha	31,12	31,12	30,29
5.	Főtermék mennyisége	t	930,00	787,00	1391,00
6.	Értékesített főtermék mennyisége	t	849,00	711,00	1313,00
7.	Termésátlag	t/ha	11,07	9,37	8,48
8.	Vetőmag (szaporítóanyag) költség	Ft/ha	0	0	0
9.	Műtrágyaköltség	Ft/ha	26411	30261	24883
10.	Növényvédőszer-költség	Ft/ha	86863	78536	85038
11.	Energiaköltség	Ft/ha	37057	37192	19928
12.	Egyéb anyagköltség	Ft/ha	34470	38708	36109
13.	Anyagköltség összesen	Ft/ha	184801	184697	165958
14.	Idegen munka költsége	Ft/ha	113209	106834	126113
15.	Értékcsökkenési leírás	Ft/ha	33658	36682	56091
16.	Egyéb költség	Ft/ha	17274	22804	14737
17.	Káresemény miatt elszámolt költség (-)	Ft/ha	0	0	0
18.	Közvetlen költségek összesen	Ft/ha	348942	351017	362899
19.	Melléktermék értéke (-)	Ft/ha	0	0	0
20.	Főágazati általános költség	Ft/ha	17447	17551	18145
21.	Főtermék szűkített költsége	Ft/ha	366389	368568	381044
22.	Gazdasági általános költség	Ft/ha	10468	10531	10887
23.	Termelési költség	Ft/ha	376857	379099	391931
24.	Árbevétel	Ft/ha	523282	546302	658738
25.	Termelési érték	Ft/ha	573127	604759	697734
26.	Bruttó jövedelem	Ft/ha	196270	225660	305803
27.	Felhasznált saját munka	óra/ha	892	812	808
28.	Saját munka bruttó jövedelme	Ft/óra	220	278	378
29.	Főtermék szűkített önköltsége	Ft/t	33097	39335	44934
30.	Főtermék önköltsége	Ft/t	34043	40459	46218
31.	Értékesítési ár	Ft/t	51773	64542	82280
32.	Főtermék bruttó jövedelme	Ft/t	17730	24083	36062
33.	Termelési érték bruttó jövedelme	%	34,25	37,31	43,83

* A saját munkaráfordítás díját nem tartalmazza.

11. melléklet

A MÁLNA
költség- és jövedelemadatai a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságokban*

Sor- szám	Megnevezés	Mérték- egység	2000	2001	2002
1.	Kisgazdaságok száma	db	1478	1238	1269
2.	Vetésterület, termőterület	ha	145,60	110,90	117,30
3.	Egy kisgazdaságra jutó vetésterület	ha	0,10	0,09	0,09
4.	Átlagos aranykorona-érték	Ark/ha	17,49	15,83	16,36
5.	Főtermék mennyisége	t	445,20	505,20	386,96
6.	Értékesített főtermék mennyisége	t	445,20	505,20	385,96
7.	Termésátlag	t/ha	3,06	4,56	3,30
8.	Vetőmag (szaporítóanyag) költség	Ft/ha	0	0	256
9.	Műtrágyaköltség	Ft/ha	121307	155505	109372
10.	Növényvédőszer-költség	Ft/ha	20409	26615	67093
11.	Energiaköltség	Ft/ha	229001	255956	225330
12.	Egyéb anyagköltség	Ft/ha	60995	83192	106942
13.	Anyagköltség összesen	Ft/ha	431712	521268	508993
14.	Idegen munka költsége	Ft/ha	52788	13727	30709
15.	Értékcsökkenési leírás	Ft/ha	33067	64127	47189
16.	Egyéb költség	Ft/ha	63001	30697	35125
17.	Káresemény miatt elszámolt költség (-)	Ft/ha	0	0	0
18.	Közvetlen költségek összesen	Ft/ha	580568	629819	622016
19.	Melléktermék értéke (-)	Ft/ha	0	0	0
20.	Főágazati általános költség	Ft/ha	29028	31491	31101
21.	Főtermék szűkített költsége	Ft/ha	609596	661310	653117
22.	Gazdasági általános költség	Ft/ha	17417	18895	18660
23.	Termelési költség	Ft/ha	627013	680205	671777
24.	Árbevétel	Ft/ha	1064915	1102480	980440
25.	Termelési érték	Ft/ha	1065718	1103579	983311
26.	Bruttó jövedelem	Ft/ha	438705	423374	311534
27.	Felhasznált saját munka	óra/ha	6964	7856	7459
28.	Saját munka bruttó jövedelme	Ft/óra	63	54	42
29.	Főtermék szűkített önköltsége	Ft/t	199214	145024	197914
30.	Főtermék önköltsége	Ft/t	204906	149168	203569
31.	Értékesítési ár	Ft/t	348274	242013	297973
32.	Főtermék bruttó jövedelme	Ft/t	143368	92845	94404
33.	Termelési érték bruttó jövedelme	%	41,17	38,36	31,68

* A saját munkaráfordítás díját nem tartalmazza.

**A BORSZŐLŐ
költség- és jövedelemadatai a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságokban***

Sor- szám	Megnevezés	Mérték- egység	2000	2001	2002
1.	Kisgazdaságok száma	db	742	716	653
2.	Vetésterület, termőterület	ha	313,60	297,10	266,30
3.	Egy kisgazdaságra jutó vetésterület	ha	0,42	0,41	0,41
4.	Átlagos aranykorona-érték	Ark/ha	40,11	40,66	44,09
5.	Főtermék mennyisége	t	2848,82	3046,75	2393,91
6.	Értékesített főtermék mennyisége	t	2541,62	2643,13	1963,51
7.	Termésátlag	t/ha	9,08	10,25	8,99
8.	Vetőmag (szaporítóanyag) költség	Ft/ha	0	0	0
9.	Műtrágyaköltség	Ft/ha	22795	26809	29496
10.	Növényvédőszer-költség	Ft/ha	79623	92934	99791
11.	Energiaköltség	Ft/ha	36757	41013	29341
12.	Egyéb anyagköltség	Ft/ha	27583	34118	29533
13.	Anyagköltség összesen	Ft/ha	166758	194874	188161
14.	Idegen munka költsége	Ft/ha	90164	117349	113075
15.	Értékcsökkenési leírás	Ft/ha	28853	31815	37710
16.	Egyéb költség	Ft/ha	23770	17217	14062
17.	Káresemény miatt elszámolt költség (-)	Ft/ha	0	0	2253
18.	Közvetlen költségek összesen	Ft/ha	309545	361255	350755
19.	Melléktermék értéke (-)	Ft/ha	0	0	0
20.	Főágazati általános költség	Ft/ha	15477	18063	17538
21.	Főtermék szűkített költsége	Ft/ha	325022	379318	368293
22.	Gazdasági általános költség	Ft/ha	9286	10838	10523
23.	Termelési költség	Ft/ha	334308	390156	378816
24.	Árbevétel	Ft/ha	481888	450295	375295
25.	Termelési érték	Ft/ha	539879	518804	457582
26.	Bruttó jövedelem	Ft/ha	205571	128648	78766
27.	Felhasznált saját munka	óra/ha	660	735	690
28.	Saját munka bruttó jövedelme	Ft/óra	311	175	114
29.	Főtermék szűkített önköltsége	Ft/t	35795	37007	40967
30.	Főtermék önköltsége	Ft/t	36818	38064	42137
31.	Értékesítési ár	Ft/t	59458	50615	50899
32.	Főtermék bruttó jövedelme	Ft/t	22640	12551	8762
33.	Termelési érték bruttó jövedelme	%	38,08	24,80	17,21

* A saját munkaráfordítás díját nem tartalmazza.

13. melléklet

A DOHÁNY
költség- és jövedelemadatai a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságokban*

Sor-szám	Megnevezés	Mértékegység	2000	2001	2002
1.	Kisgazdaságok száma	db	178	63	65
2.	Vetésterület, termőterület	ha	133,45	124,80	126,40
3.	Egy kisgazdaságra jutó vetésterület	ha	0,75	1,98	1,94
4.	Átlagos aranykorona-érték	Ark/ha	15,32	14,54	13,01
5.	Főtermék mennyisége	t	259,90	241,07	253,31
6.	Értékesített főtermék mennyisége	t	259,90	241,07	253,31
7.	Termésátlag	t/ha	1,95	1,93	2,00
8.	Vetőmag (szaporítóanyag) költség	Ft/ha	60794	86321	85879
9.	Műtrágyaköltség	Ft/ha	28330	38046	39417
10.	Növényvédőszer-költség	Ft/ha	47883	65555	99353
11.	Energiaköltség	Ft/ha	122079	64671	67529
12.	Egyéb anyagköltség	Ft/ha	105327	60026	56535
13.	Anyagköltség összesen	Ft/ha	364413	314619	348713
14.	Idegen munka költsége	Ft/ha	97076	233512	77989
15.	Értékcsökkenési leírás	Ft/ha	29146	21708	22021
16.	Egyéb költség	Ft/ha	82720	106531	146372
17.	Káresemény miatt elszámolt költség (-)	Ft/ha	0	9615	0
18.	Közvetlen költségek összesen	Ft/ha	573355	666755	595095
19.	Melléktermék értéke (-)	Ft/ha	0	0	0
20.	Főágazati általános költség	Ft/ha	28668	33338	29755
21.	Főtermék szűkített költsége	Ft/ha	602023	700093	624850
22.	Gazdasági általános költség	Ft/ha	17201	20003	17853
23.	Termelési költség	Ft/ha	619224	720096	642703
24.	Árbevétel	Ft/ha	682487	725076	790893
25.	Termelési érték	Ft/ha	683346	724456	789300
26.	Bruttó jövedelem	Ft/ha	64122	4360	146597
27.	Felhasznált saját munka	óra/ha	1030	1384	1269
28.	Saját munka bruttó jövedelme	Ft/óra	62	3	116
29.	Főtermék szűkített önköltsége	Ft/t	308730	362742	312425
30.	Főtermék önköltsége	Ft/t	317551	373107	321352
31.	Értékesítési ár	Ft/t	350434	375366	394650
32.	Főtermék bruttó jövedelme	Ft/t	32883	2259	73298
33.	Termelési érték bruttó jövedelme	%	9,38	0,60	18,57

* A saját munkaráfordítás díját nem tartalmazza.

**A szerződött és a szabadpiaci értékesítés aránya
a részmunkaidős árutermelő kisgazdaságokban***

Megnevezés	Az értékesített főtermék irányai		
	Felvásárló szervezeteknek		Szabadpiaci
	szerződéssel	szerződés nélkül	
Burgonya	9,75	43,10	47,15
Szabadszőlősi paradicsom	95,48	4,28	0,24
Hajtatott paradicsom	–	88,29	11,71
Szabadszőlősi zöldpaprika	31,47	54,07	14,46
Hajtatott zöldpaprika	16,22	66,95	16,83
Fűszerpaprika	98,97	0,52	0,51
Vöröshagyma	12,91	16,28	70,81
Uborka	42,27	41,72	16,01
Alma	52,07	7,57	40,36
Őszibarack	27,27	2,51	70,22
Málna	87,53	8,57	3,90
Borszőlő	55,53	27,97	16,50
Dohány	100,00	–	–